

JAARBOEK VOOR
MUNT- EN PENNINGKUNDE

50

1963

KON. NED. GENOOTSCHAP VOOR MUNT- EN PENNINGKUNDE
AMSTERDAM

Commissie van redactie:

Dr. H. Enno van Gelder, Voorburg;

Drs. G. van der Meer, 's-Gravenhage;

Drs. O. N. Keuzenkamp-Roovers, Voorburg;

Prof. Dr. A. N. Zadoks-Josephus Jitta, Amsterdam.

Alle correspondentie betreffende redactie en administratie
te richten aan het secretariaat: Zeestraat 71B, 's-Gravenhage.

INHOUD

Drs. Joh. S. Boersma, De Romeinse muntvondsten in de provincie
Noord-Brabant

Inleiding	1
Gesloten vondsten	3
Los gevonden munten	10
Summary	22
Litteratuur en afkortingen	23
Noten	24
Legenda bij de kaarten	25
Grafische voorstellingen van de gesloten muntvondsten	26
Muntvondsten in de provincie	28
Grafische voorstelling van de los gevonden munten	62
Kollektie F. H. M. de Bekker	63
Overzicht van de los gevonden munten	71
Lijst van vindplaatsen	74

DE ROMEINSE MUNTUVONDSTEN IN DE PROVINCIE NOORD-BRABANT

door *Joh. S. Boersma*

INLEIDING

Het volgende artikel biedt een overzicht van de Romeinse muntvondsten in de provincie Noord-Brabant. Men dient zich daarbij wel te realiseren, dat deze provincie in de Romeinse tijd geen zelfstandige eenheid vormde, maar deel uitmaakte eerst van Gallia Belgica en later van Germania Inferior. Men zal de muntvondsten in Noord-Brabant daarom eerst dan in hun volle waarde kunnen beoordelen, wanneer ze in een dergelijk groter geheel worden ingepast.

In Noord-Brabant is ten aanzien van de Romeinse muntvondsten al veel werk verricht. In de afgelopen jaren zijn verschillende schatvondsten gepubliceerd ¹, terwijl steeds meer aandacht aan de losse vondsten wordt geschonken. Een overzicht van de diverse vindplaatsen van Romeins materiaal, waaronder munten, is door Beex ² samengesteld en Knippenberg ³ heeft bij zijn tracerings van het weggennet in de provincie in de Romeinse tijd intensief gebruik gemaakt van het muntmateriaal. Een catalogus van de muntvondsten alleen ontbrak echter tot dusverre. Die wordt thans hier geboden waarbij er naar gestreefd is — zonder dat wij daarbij aanspraak willen maken op volledigheid — om alle in de provincie gevonden Romeinse munten samen te vatten in een zo overzichtelijk en hanteerbaar mogelijk geheel.

Het artikel valt uiteen in een beschrijvend, een katalogiserend en een kartografisch gedeelte.

In het eerste deel worden de schatvondsten en de losse vondsten besproken en in het raam van de historische ontwikkeling van het gebied geplaatst.

Beide categorieën vondsten worden gescheiden behandeld, omdat ze principieel verschillen: een schatvondst is een gesloten muntvondst bestaande uit een aantal tezamen gevonden en elkaar bepalende munten, die meestal met opzet verborgen zijn, terwijl de losse vondsten bestaan uit munten, die afzonderlijk gevonden worden en die toevallig verloren zijn ⁴.

Het tweede deel bevat een catalogus van alle bekende muntvondsten, zowel van de schatvondsten als van de los gevonden munten. De lijst is alfabetisch volgens gemeenten ingericht; binnen de gemeenten staan de vindplaatsen weer alfabetisch gerangschikt. Daarna volgt een beschrij-

ving van de particuliere verzameling van F. H. M. de Bekker; deze bestaat uit in het noorden van de provincie gevonden Romeinse munten.

Het derde deel biedt in de eerste plaats vier kaarten, waarop de vindplaatsen van de schatvondsten en de losse vondsten zijn aangegeven. Bij de laatste zijn het metaal, de periode en tot op zekere hoogte het aantal van de munten zichtbaar gemaakt. De munten uit de verzameling De Bekker zijn niet gekarteerd, omdat hun juiste vindplaatsen niet meer bekend zijn.

Verder zijn grafische voorstellingen opgenomen betreffende alle los gevonden munten, onderscheiden in die uit de provincie en die in de verzameling De Bekker. Het doel van deze grafieken is het geven van een globale indruk van de geldomloop in Noord-Brabant. De curves geven de relatie aan tussen de aantallen gevonden munten en de periodes, waarbinnen ze zijn uitgegeven. De periodes zijn op de verticale lijn uitgezet en omvatten voor de republiek telkens twintig jaar, terwijl ze voor de keizertijd samenvallen met de regeringsperiodes van de keizers. Op de horizontale lijn is dan het gemiddelde aantal munten van de periodes uitgezet. Toch geeft een dergelijke grafiek niet het werkelijke beeld van de geldomloop weer. In de eerste plaats blijven munten uit een bepaalde periode ook na afloop daarvan dikwijls nog zeer lang in omloop. Dit blijkt uit de schatvondsten, die vaak nog munten bevatten die een eeuw of langer voor de sluitdatum van de vondst geslagen zijn. In de grafiek kan dit niet tot uitdrukking worden gebracht door de curve minder onregelmatig te doen verlopen, omdat er niet voldoende schatvondsten bekend zijn voor zulk een correctie; bovendien geven deze in hun samenstelling niet steeds een objectief beeld van de geldomloop op het moment dat ze verborgen werden.

Aan de andere kant is het ook mogelijk, dat munten eerst na de periode waarin ze geslagen zijn in Brabant zijn binnengekomen. Dit is bijvoorbeeld het geval met de republikeinse munten, die pas in de keizertijd hier in omloop komen. Dan geeft de grafiek dus een geheel vertekend beeld, dat evenwel moeilijk gecorrigeerd kan worden.

Een tweede onvolkomenheid in de grafiek is dat er geen rekening is gehouden met het aantal munten dat er in iedere periode is uitgegeven, wat de mate van zeldzaamheid van de vondstmunt bepaalt. Voor het opstellen van de grafiek heeft iedere munt dezelfde waarde. Dit kan trouwens niet anders, daar de nodige exacte gegevens over de omvang van de emissies eenvoudig ontbreken. Zo blijken er van keizers die maar enkele jaren geregeerd hebben, als Caligula, Galba, Otho en Vitellius, Titus, Nerva en Elagabalus, bijzonder veel munten in omloop te zijn.

Grote emissies in de beginjaren van de regering zijn op zichzelf niets bijzonders en komen ook bij andere keizers voor, alleen worden ze dan gekorrigeerd door de latere, kleinere emissies; dat is bij deze keizers onmogelijk, waardoor een verkeerde indruk gewekt wordt ⁵.

Tenslotte zijn ook de verschillende muntsoorten voor de grafische voorstelling als gelijkwaardig beschouwd, hetgeen in de praktijk natuurlijk bepaald niet het geval was.

Naast de grafieken van de losse vondsten zijn ook die van de schatvondsten opgenomen. Ze geven de samenstelling weer van de schat op het moment dat deze werd afgesloten. Wanneer de vondst niet opzettelijk gefixeerd is, bijvoorbeeld als spaarkapitaal waar verder niets af ging of bij kwam, zal hij in de regel bestaan uit munten die in omloop waren ten tijde van de afsluiting van de schatvondst. Het grafische beeld van een dergelijke vondst laat zien, dat er maar weinig munten uit de oudste periode in voorkomen; daarna stijgen de aantallen tot een top bereikt wordt enige tijd voor de sluitmunt. Ook van de jongste munten zijn er meestal maar weinig aanwezig, omdat ze bij de afsluiting nog niet volledig in de circulatie waren opgenomen.

Voor de steun, die ons door het Bestuur van het Provinciaal Genootschap van Kunsten en Wetenschappen werd geboden bij het voorbereiden van dit artikel, willen wij hier onze grote erkentelijkheid betuigen. Grote dank zijn wij verschuldigd aan mejuffrouw M. de Bekker voor de welwillendheid, waarmee zij ons de kollektie De Bekker ter determinatie heeft willen afstaan. Onze dank gaat tevens uit naar de staf en het personeel van het Provinciaal Museum in 's-Hertogenbosch voor de bereidwilligheid, waarmee zij ons steeds tegemoet zijn getreden.

Ook drs. W. H. Th. Knippenberg zijn wij dankbaar voor de door hem verleende hulp. De kaarten en grafieken zijn verzorgd door de tekenkamer van het Biologisch-Archeologisch Instituut der Rijksuniversiteit te Groningen, voor welke medewerking wij zeer erkentelijk zijn.

GESLOTEN VONDSTEN

In totaal zijn uit Noord-Brabant veertien gesloten muntvondsten bekend. Uit goud bestaan die van Terheyden en Rijen; van zilver zijn die van St. Oedenrode, Helmond, Vught, Esch, 's-Hertogenbosch en een vondst die wel in de provincie gevonden is, maar waarvan de herkomst niet nader te bepalen valt; we duiden die verder aan als de schatvondst Noord-Brabant. Van koper zijn de vondsten van Someren, Nederwetten, Deurne en Hapert. De vondsten van Strijp en 's-Gravenmoer hebben een

gemengde samenstelling van zilver en koper. De muntvondsten van Aarle zijn niet als een gesloten vondst beschouwd⁶, aangezien de litteraire gegevens daarvoor niet voldoende aanleiding geven. De merovingische schatvondst van Escharen is buiten beschouwing gelaten, omdat hij buiten de periode valt.

Van deze veertien schatvondsten konden er drie, te weten Esch, 's-Hertogenbosch en Noord-Brabant, niet worden opgenomen op de periodekaarten van de vondsten; de eerste twee zijn op grond van de vage gegevens niet te dateren en de vondst Noord-Brabant kan niet gelokaliseerd worden. Van de vondsten Esch, 's-Hertogenbosch en Nederwetten was het onmogelijk grafieken op te stellen. Deze drie vondsten worden nu eerst besproken, waarna de andere in chronologische orde volgen.

De schatvondst Esch bevatte volgens Hermans⁷ ongeveer 400 zilveren munten. Daar de vondst niet bewaard is gebleven, valt daaraan verder niets toe te voegen. De streek waar hij gevonden is was sterk geromaneerd en levert ook losse munten.

De schatvondst 's-Hertogenbosch bestond volgens de berichten van Hermans⁸ uit „Romeinsche munten waaronder enige consulaire”. Aangezien republikeinse denarii tot diep in de tweede en zelfs nog wel in de derde eeuw in gesloten vondsten voorkomen⁹, kan ook deze vondst niet gedateerd worden.

De schatvondst Nederwetten heeft oorspronkelijk uit ongeveer 100 munten bestaan, waarvan momenteel alleen een sestertius van M. Aurelius bekend is¹⁰. Waarschijnlijk was het een koperschatvondst. Het overgebleven stuk is sterk afgesleten en moet geruime tijd in omloop zijn geweest voordat het verborgen werd. Misschien gebeurde dat aan het einde van de tweede eeuw; de vondst is daarom gekarteerd bij de losse vondsten uit de tweede periode.

De elf gesloten vondsten die wel grafisch voorgesteld kunnen worden, zijn in verschillende groepen te onderscheiden: twee vondsten uit de eerste eeuw worden gevolgd door vijf met een sluitdatum in de periode van 251—275; daarop volgen twee vondsten uit het begin van de vierde eeuw en twee alleenstaande vondsten besluiten de reeks.

De vondsten uit de eerste eeuw staan chronologisch wel dicht bij elkaar, maar hebben verder geen overeenkomst. De merkwaardige samenstelling van de vondst Terheyden — twaalf aurei van Nero en twaalf van Vespasianus — komt al dadelijk in de grafische voorstelling naar voren. Die verschilt sterk van die van een schatvondst, die willekeurig is bijeen gebracht. Daarvan is bij Terheyden dan ook geen sprake; de munten zijn opzettelijk en mogelijk met zorg verzameld. Daarop kunnen de gelijke

aantallen van beide keizers wijzen, aangenomen althans dat de vondst volledig is. De vondstberichten, die spreken van een potje waar de munten in zaten, maken dat echter wel waarschijnlijk.

Een datering is vanzelfsprekend moeilijk te geven. De munten kunnen kort na 79, of zelfs nog tijdens Vespasianus, verborgen zijn, maar even goed eerst vele jaren later. Dat de vondst desondanks als eerste is behandeld, heeft enkel als reden, dat een latere plaatsing in de chronologische reeks volkomen willekeurig zou zijn geweest.

Wekt Terheyden de indruk van een zorgvuldige selectie munten, de schatvondst Someren vormt daarentegen de inhoud van een beurs en geeft een beeld van het geld, dat men voor dagelijks gebruik aan het eind van de eerste eeuw in het zuiden van de provincie bij zich droeg¹¹. De vondst bestaat uit 42 koperstukken van Augustus tot en met Trajanus; de laatste munt is een sestertius uit 98 en niet lang daarna is de vondst verborgen of verloren. De grafiek geeft het beeld van een normale vondst; we mogen daarom aannemen, dat koperstukken uit het begin van de eeuw nog tegen 100 in omloop waren. Dat in het dagelijks geldverkeer voornamelijk koper werd gebruikt, blijkt uit de losse vondsten in nederzettingen¹², zoals Cuyk, terwijl ook in het zuiden van de provincie in de eerste eeuw na Tiberius alleen koper wordt gevonden.

Er zijn uit de eerste eeuw dus slechts twee schatvondsten in Brabant te vermelden. Vondsten van denarii, die wel uit het noorden van Nederland bekend zijn, ontbreken geheel, tenzij de vondst 's-Hertogenbosch nog in de eerste eeuw thuis zou horen. Van een schatvondsthorizon, zoals die in de drie noordelijke provincies onder Tiberius-Claudius kan worden vastgesteld¹³, blijkt dan ook niets. De onderbreking van de relaties met Rome, daar door de Friese opstand en de veldtocht van Corbulo veroorzaakt, blijft tot het gebied benoorden de limes beperkt en heeft althans geen zichtbare terugslag op het gebied ten zuiden daarvan.

Merkwaardiger is, dat ook de Bataafse opstand en de algemene verwarring van de jaren 69—70 in Noord-Brabant niet in muntvondsten weerspiegeld worden, hoewel zij waarschijnlijk niet geheel aan de provincie voorbij zijn gegaan. Troepen van Civilis zijn de Maas overgestoken en hebben een expeditie tegen de Menapii en de Morini in Vlaanderen ondernomen¹⁴. Van Gansbeke¹⁵ denkt daarbij aan Nijmegen als uitgangspunt en brengt twee schatvondsten in Belgisch Brabant met deze expeditie in verband. Indien Civilis al kontakten met Noord-Brabant heeft gehad, dan zijn deze van vluchtige aard geweest; belangrijker waren voor hem de belegering en verovering van de Romeinse castra langs de Rijn.

Na 70 volgt er tot het midden van de derde eeuw een tijd, waarin de kontakten met Rome worden gekonsolideerd en de romanisering van Brabant verdere voortgang vindt. De losse muntvondsten uit de tweede eeuw zijn talrijk en ook het overige archeologische materiaal schijnt voor een groot deel in deze tijd thuis te horen¹⁶. Na 180 wordt de ontwikkeling onderbroken; de losse vondsten lopen sterk terug en het duurt geruime tijd, voordat de geldomloop zich herstelt. Het einde van deze periode van rust wordt gemarkeerd door de vijf schatvondsten uit de jaren 251—275, die — de eerste uitgezonderd — in verband gebracht kunnen worden met de invallen van de Franken. In 258 steken dezen de Rijn over en dringen het Romeinse rijk binnen, onder meer Noord-Brabant, waarbij ze tot diep in Gallië doortoten¹⁷. De schatvondst St. Oedenrode, die uit deze jaren dateert, heeft waarschijnlijk met deze invasies te maken. De Gallische tégenkeizer Postumus weet de Franken tot 268 in bedwang te houden, maar na diens dood beginnen de invallen opnieuw; in deze jaren vallen de schatvondsten van Helmond, Noord-Brabant en Vught.

Enkele jaren voor St. Oedenrode ligt de schatvondst Strijp. Deze bestaat uit 44 munten en beslaat van Nerva tot Trajanus Decius een periode van ruim 150 jaar. Het gedeelte van de vondst tot en met Commodus bestaat uit koper, daarna tot en met Maximinus I uit denarii en de resterende stukken zijn antoniniani¹⁸. De jongste munt is geslagen in 251 en waarschijnlijk zijn de munten kort daarop verborgen. Het feit dat de vondst uit koper en zilver is samengesteld, kan het vermoeden wekken, dat men hier met twee afzonderlijke vondsten te maken heeft, die later samengevoegd zijn. Dat moet dan gebeurd zijn voordat de munten verborgen zijn, want de vondstberichten spreken alleen over de gehele vondst¹⁹. Nu bestaat er een opvallende overeenkomst tussen de grafische voorstellingen van het zilvergedeelte van Strijp en de schatvondst St. Oedenrode, die vrijwel dezelfde periode omvat. Ervan uitgaande dat St. Oedenrode een beeld geeft van de geldcirculatie tegen 260, kunnen we ons van Strijp de volgende voorstelling maken: het uit zilver bestaande deel is op dezelfde wijze tot stand gekomen als St. Oedenrode, maar bij het verbergen zijn daar tweede-eeuwse koperstukken bijgevoegd. De grafiek daarvan verloopt onregelmatig en beantwoordt zeker niet aan die van een afzonderlijke koperschatvondst. Rond het midden van de derde eeuw behoorde dit koper niet meer tot de gangbare munt, maar was nog wel in het bezit van de eigenaar of diens familie. Dat men er prijs op stelde ook dit koper te verbergen kan zijn oorzaak vinden in de voortdurende inflatie in deze tijd; daardoor werd de metallieke waarde van de denarius tenslotte zelfs overtroffen door die van de koperstukken

met een gezamenlijke geldwaarde van één denarius²⁰. Voor de vroege antoniniani, die nog een hoog zilverpercentage bevatten, geldt hetzelfde.

Als het zilvergedeelte van Strijp in het zuiden van de provincie bijeen is gebracht, maant dit tot voorzichtigheid ten aanzien van het trekken van konklusies op grond van de losse vondsten daar; die bieden in de eerste helft van de derde eeuw alleen een ongedetermineerde munt van Elagabalus. Men zou daar dus niet uit mogen opmaken, dat er in het zuiden geen zilver heeft gecirkuleerd.

De schatvondst St. Oedenrode bestaat uit 168 zilveren munten, die van 193—259 een periode van ruim 60 jaar bestrijken. De sluitmunt is een antoninianus van Gallienus, die is geslagen tussen 253 en 259; de datum waarop de schat verborgen is valt daarmee in of kort na die jaren. De grafiek van de vondst vertoont een curve die overeenkomt met die, welke een normaal samengestelde schatvondst zou bieden. Dat leidt ons tot de conclusie, dat St. Oedenrode een betrouwbaar beeld geeft van de geldomloop in Noord-Brabant circa 260. Over de afwijking in het verloop van de grafiek ten gevolge van de grote aantallen munten onder Elagabalus, die ook in de schatvondst Strijp en de verzameling De Bekker voorkomen, is al in de inleiding gesproken.

Behalve in hun grafische voorstellingen hebben het zilvergedeelte van Strijp en de schatvondst St. Oedenrode nog andere punten van overeenkomst. Beide vondsten bevatten tot en met Maximinus I denarii en daarna antoniniani. Een uitzondering vormen alleen twee antoniniani van Elagabalus in Strijp. Ook bij de losse vondsten doet zich hetzelfde voor: noch die in de provincie, noch die in de verzameling De Bekker leveren voor 238 antoniniani. Dat deze geringe populariteit van de vroege antoniniani geen specifiek Brabants verschijnsel is, blijkt uit vondsten in Brittannië en Zuidwest-Duitsland, waarin ze evenmin voorkomen²¹.

De schatvondst Helmond bestaat uit 23 denarii en 2 antoniniani en loopt van 85 v. C. tot 262—5. Ook hier gaan dus beide denominaties samen, evenals bij de voorgaande schatvondsten. De ongewone samenstelling van de vondst wordt goed zichtbaar in het onregelmatige en onderbroken verloop van de grafiek. Na twee republikeinse denarii, waarvan het voorkomen in de derde eeuw zeker nog mogelijk is, volgt een aaneensluitende reeks denarii van Vespasianus tot en met Albinus. Daarna volgen alleen nog twee antoniniani van Gordianus III en Postumus. De vondst is zeer waarschijnlijk niet volledig; men had zeker meer munten mogen verwachten tussen 197 en 262—5 en één munt van Gor-

dianus III is bijzonder weinig voor een vondst die eerst een kwart eeuw later eindigt. Inderdaad is het niet uitgesloten, dat in Mierlo, waar de vondst in het bezit is geweest van een antiquair ²², nog meer tot de schatvondst behorende munten onder partikulieren verspreid zijn ²³.

Het is echter ook mogelijk, dat de schatvondst oorspronkelijk bij Albinus eindigde en dat er later twee losse munten aan zijn toegevoegd.

Op grond van de samenstelling is ontkend ²⁴, dat hier van een gesloten vondst sprake zou zijn. De aaneensluitende reeks munten tussen 69 en 197 geeft daartoe echter wel alle aanleiding. Bij willekeurige, losse vondsten zou een dergelijke serie onwaarschijnlijk zijn. Ook ontbreken uit de streek ten zuiden van Helmond, waaruit de munten naar men mag aannemen afkomstig zijn ²⁵, verder losse vondsten uit de eerste en tweede eeuw. De laatste munt is een antoninianus van Postumus, die geslagen is te Lyon van 262—5. Als dit werkelijk de sluitmunt van de vondst is, kan de datum van het verbergen ervan in de jaren rond 265 gesteld worden.

Van de schatvondst Noord-Brabant is weinig bekend. Volgens Hermans ²⁶ bestond hij uit een vijftigtal gouden en zilveren munten lopend van Otto, met wie wel Otho bedoeld zal zijn, tot Postumus. Afgezien van de republikeinse denarii besloeg hij dus dezelfde periode als Helmond. Bij de grafiek is met een verticale lijn volstaan, daar de aantallen per keizer niet bekend zijn.

De laatste van de vijf derde-eeuwse schatvondsten is die van Vught. Deze is nog niet definitief gepubliceerd en de grafiek is daarom gebaseerd op de voorlopige vondstlijst ²⁷. Van het daarop vermelde totaal aantal munten, 4.816, zijn er 4.424 gesorteerd; alleen van die munten kon dus gebruik worden gemaakt. Ten opzichte van de grafieken van de andere vondsten vormt die van Vught een uitzondering; hij geeft wel de samenstelling, maar niet het volume van de vondst in dezelfde verhouding weer als de andere grafische voorstellingen. De grote aantallen munten maakten het namelijk noodzakelijk om de grafiek 350 maal verkleind weer te geven; daarmee verdwijnen echter tevens de eventuele verschillen tussen deze voorlopige grafiek en die van de volledig gepubliceerde vondst vrijwel in het niet.

De muntenreeks loopt van Gallienus tot en met Aurelianus en beslaat een periode van circa 20 jaar. De datum waarop de munten verborgen zijn ligt rond 275, maar valt met de gegevens die thans ter beschikking staan niet nauwkeurig te bepalen. De samenstelling van de vondst geeft een goed beeld van de geldomloop in deze jaren. De denarius, die volgens de schatvondst St. Oedenrode een 15 jaar tevoren nog in omloop was, is nu geheel door de antoninianus vervangen. Daarop komt een

enkele uitzondering voor: er is een aureus van Tetricus bekend uit Bostel en in de verzameling De Bekker bevinden zich twee koperstukken van Gallienus en Aurelianus.

Uit de vierde eeuw zijn drie schatvondsten bekend, Deurne, 's-Gravenmoer en Rijen.

De vondst van de in het Peelmoeras verdrongen Romeinse officier bestaat uit 39 koperstukken van Constantijn de Grote, lopend van 313—320. De dood van de ruiter en daarmee het verloren gaan van de munten zijn door prof. Zadoks²⁸ gedateerd in de eerste helft van 320, daar de nieuwe vota-munten, die in de loop van dat jaar werden uitgegeven en die een officier zeker dadelijk zou hebben ontvangen, zich er nog niet onder bevinden. Zeer waarschijnlijk zijn de munten rechtstreeks uit het Moezelgebied hierheen gebracht en hebben ze geen deel uitgemaakt van de geldomloop in Noord-Brabant.

De schatvondst 's-Gravenmoer bestaat uit 20 munten: 17 antoniniani van Philippus I tot en met Tetricus, 2 folles van Diocletianus en 1 koperstuk van Constantijn de Grote. Evenals bij Helmond blijkt ook bij 's-Gravenmoer dadelijk uit de grafiek de onregelmatige samenstelling van de vondst; de veronderstelling is dan ook gewettigd, dat deze onvolledig bewaard is. Ook het vondstbericht van Hermans²⁹ die van 'vele koperen munten uit het lage keizerrijk' spreekt wijst in deze richting. Een datering kort na 320 wordt daarmee onzeker.

De laatste vierde-eeuwse vondst is die van Rijen, waar een onbekend aantal — maar zeker twee — solidi van Valentinianus gevonden zijn. Ondanks deze vage mededeling is hier zeker sprake van een gesloten vondst. Daarvoor pleit, dat de munten van dezelfde keizer zijn en dat solidi in de provincie verder weinig voorkomen. Mogelijk kan de vondst in verband gebracht worden met het verblijf van Valentinianus in deze streken en is hij ook in die tijd verborgen.

Aan het eind van de Romeinse occupatie staat tenslotte de schatvondst Hapert. Deze bestaat uit 2598 koperen munten en loopt van Tetricus tot en met Arcadius. De sluitmunt is een aes IV van Arcadius, geslagen te Nicomedia in 400-2 of 400-8.³⁰ De munten zijn mogelijk verborgen ten tijde van de grote invasie van Germanen in 407, tegen wie de Franken in Brabant zich hebben verzet³¹ en waardoor de betrekkingen met het zuiden definitief werden verbroken.

Hoewel er in de voorlopige publikatie al een indruk van de samenstelling van de vondst geboden is, hebben we er toch van afgezien daarnaar

een grafiek op te stellen. De vondst bestaat vrijwel geheel uit koperstukken van na 383, waartegen de 200 munten uit de daarvoor liggende jaren bijna geheel wegvallen. Een exacte grafische voorstelling heeft dan weinig zin, temeer omdat deze weer sterk verkleind zou moeten worden.

LOS GEVONDEN MUNTEN

De los gevonden munten in de provincie Noord-Brabant kunnen in twee groepen worden onderscheiden: de eerste bevat alle munten die in de loop der jaren verspreid over de hele provincie gevonden zijn en bovendien bekend werden. De tweede groep bestaat uit de partikuliere verzameling van F. H. M. de Bekker, die alleen hierin van de eerste verschilt, dat de munten niet uit de gehele provincie, maar uit het gebied ten noorden van 's-Hertogenbosch afkomstig zijn.

De eerste groep telt momenteel ruim 400 munten. Ongeveer de helft daarvan bevindt zich in het Provinciaal Museum te 's-Hertogenbosch, de overige zijn verdeeld over de rijksmusea in Leiden en Nijmegen, plaatselijke musea in Noord-Brabant, of zijn in het bezit van partikulieren. Ongeveer 80 munten zijn alleen uit litteraire bron bekend. Na enige aarzeling hebben we die toch als volwaardig beschouwd, omdat ze volkomen bij de andere losse vondsten bleken te passen en geen belangrijke veranderingen veroorzaakten in het totale vondstbeeld. Wel zijn de beschrijvingen dikwijls onvolledig, zodat de munten niet meer behoorlijk gedetermineerd kunnen worden; zelfs de muntsoort wordt vaak niet vermeld. De meeste van deze munten komen al voor in de *Excerpta Romana* III³²; de daar geciteerde originele bronnen worden dan niet herhaald.

De wijze waarop de verzameling De Bekker tot stand is gekomen is enkele jaren geleden uitvoerig beschreven³³. Ook werd daarbij een overzicht gegeven van de samenstelling van de kollektie. F. H. M. de Bekker heeft tijdens zijn leven, waarin hij eerst als onderwijzer en later als archivaris in Engelen, Boxtel en Vught heeft gewoond, een grote verzameling Romeinse munten aangelegd die bij zijn dood in 1953 in totaal 667 exemplaren telde. Deze zijn vrijwel alle afkomstig uit de omgeving van Engelen en Empel en voor het merendeel in de Dieze of bij werkzaamheden aan die rivier gevonden³⁴. Helaas kan niet meer van ieder stuk afzonderlijk de juiste vindplaats worden vastgesteld. Wij hanteren de verzameling daarom in haar geheel als afkomstig uit de streek benoorden Den Bosch. Van acht, niet nauwkeurig te determineren, munten staat echter vast, dat ze buiten dit gebied gevonden zijn; deze werden daarom

ook in de katalogus van de losse vondsten opgenomen en zijn niet in de grafiek van de kollektie De Bekker verwerkt. De herkomst van de andere munten achten wij op grond van de levensbeschrijving van De Bekker in hoge mate betrouwbaar. Er moet echter wel op gewezen worden, dat er in diens verzameling enkele valse stukken aanwezig zijn, die zullen zijn verkregen door aankoop of ruiling; ze zijn niet in de lijst opgenomen, maar worden hier apart vermeld.

Caligula	sestertius	RIC 26	moderne vervalsing
Claudius	"	" 62	" "
Nero	"	" 85	" "
Hadrianus	" p. Aelius 137	" 1057	opgesneden
M. Aurelius	denarius p. Ant. Pius	" 436	ervalsing uit de tijd?

De verzameling schijnt oorspronkelijk uit ca 1500 munten bestaan te hebben, maar het is onbekend waar de nu ontbrekende exemplaren zijn gebleven ³⁵.

De betrouwbaarheid van de kollektie kan ook worden getoetst aan de verdere losse vondsten uit de provincie; de grafieken die van beide groepen zijn opgesteld kunnen daarbij van groot nut zijn. Men mag evenwel niet verwachten dat deze — afgezien van het verschillende volume — zonder meer eenzelfde curve zullen vertonen. In de eerste plaats kunnen de vondstomstandigheden van de munten in de kollektie De Bekker een rol spelen; de zwaardere en grotere koperstukken maken bij baggerwerkzaamheden e.d. meer kans om bewaard te blijven en herkend te worden dan de lichtere en kleinere denarii en antoniniani. Inderdaad komt er in de verzameling naar verhouding meer koper voor dan in de provincie. Verder behoeft de geldomloop in het kleine gebied ten noorden van Den Bosch niet identiek te zijn met de globale geldomloop in de rest van de provincie, waarbinnen de verschillende streken en plaatsen bepaald niet steeds een gelijk beeld vertonen. Het grotere volume van de kollektie De Bekker wordt veroorzaakt door de jarenlange activiteit van de verzamelaar, waardoor het gebied veel intensiever is bewerkt dan andere streken (zie blz. 62).

De curve van de grafieken van beide groepen vondsten geeft eerst een gering aantal republikeinse munten aan en loopt dan geleidelijk uit tot een top onder Vespasianus. Daarna volgt een periode van 79—180 met een regelmatig verloop en hoge relatieve aantallen, die op een konstante en intensieve geldomloop wijzen. Op de toppen onder Caligula,

in 69, onder Titus, Nerva en later Elagabalus werd reeds in de inleiding gewezen. Na 180 lopen de aantallen sterk terug. De onrust aan de grenzen van het rijk aan het eind van de tweede eeuw doen de handelsbetrekkingen geen goed en deze herstellen zich eerst na geruime tijd weer. Van de stabiliteit die de tweede eeuw kenmerkte is dan niets meer te zien en na een opleving onder de Gallische tegenkeizers valt er een diepe scheiding tussen de derde en vierde eeuw waar te nemen. Het herstel treedt pas op onder Constantijn, tijdens wiens regering de aantallen die van de tweede eeuw overtreffen. Ook in de jaren daarna blijven de aantallen hoog, waarbij die in groep II geleidelijker afnemen dan die in groep I. Aangezien de inflatie het aanmunten van geweldige hoeveelheden munten noodzakelijk maakte, moet men deze grote aantallen echter wel heel anders beschouwen als die uit de vorige eeuwen.

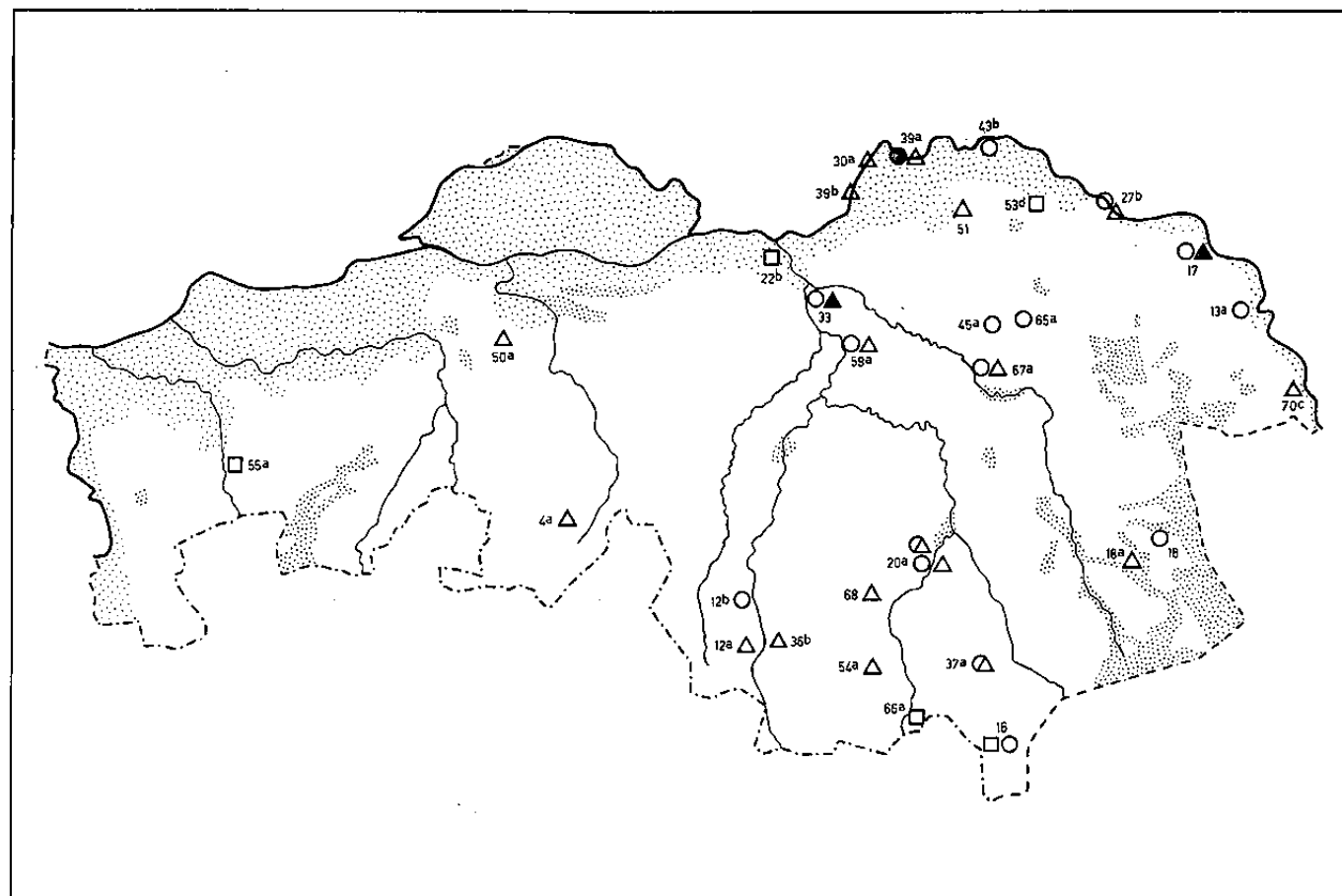
De losse vondsten uit de provincie zijn, onderscheiden naar afgeronde periodes, op vier kaarten ondergebracht. Bij het tekenen van deze kaarten is uitgegaan van de tegenwoordige geografische gesteldheid en is geen rekening gehouden met de veranderingen die zich sinds de Romeinse tijd hebben voorgedaan. Dit geldt met name voor de loop van de Maas, de moerassen van de Peel en de brede strook klei die zich in het noorden van de provincie heeft afgezet ³⁶.

Eerste periode — kaart 1
tot 68

I provincie	II De Bekker	III totaal	IV noorden
AV 5	AV —	AV 5	AV 3
AR 22	AR 29	AR 51	AR 6
AE 38	AE 83	AE 121	AE 13
AR/AE 4	AR/AE —	AR/AE 4	AR/AE —

Op de eerste kaart zijn de munten opgenomen die tot en met het jaar 68 geslagen zijn. De eerste periode van de Romeinse occupatie wordt daarmee, historisch gezien, afgesloten, ook al kan men uit de muntvondsten niet opmaken dat er een breuk is ontstaan in de verhoudingen tussen Noord-Brabant en de rest van het rijk.

In bovenstaand overzicht zijn de aantallen vondstmunten gegeven. Binnen elke kolom zijn de munten naar muntsoort onderscheiden, waarbij AR/AE munten aangeeft, die alleen uit litteraire bron bekend zijn waar de juiste muntsoort niet vermeld wordt, maar die uit zilver of koper moeten bestaan. De eerste kolom bevat de munten die verspreid over de

Kaart I: De los gevonden munten tot 68 na Chr.

provincie gevonden zijn, de tweede die uit de verzameling De Bekker, en de derde geeft de totale aantallen losse vondsten in Noord-Brabant, gevormd door de som van de aantallen in de eerste twee groepen. In een vierde kolom zijn ter vergelijking de aantallen losse vondsten uit de drie noordelijke provincies geplaatst. De muntvondsten uit dat gebied zijn enkele jaren geleden als een geheel gepubliceerd³⁷, waardoor vergelijking tussen het noorden van Nederland met een gebied ten zuiden van de rivieren mogelijk wordt. Dit is temeer interessant, omdat Noord-Nederland in de Romeinse tijd buiten de limes lag en deel uitmaakte van het Vrije Germanië. Wel dient men bij vergelijking in het oog te houden, dat de gezamenlijke oppervlakte van de noordelijke provincies anderhalf maal zo groot is als die van Noord-Brabant. Verder zijn de vondsten in Groningen en Friesland voor het merendeel uit de wooncentra op de terpen afkomstig³⁸, terwijl in Noord-Brabant het aantal munten uit nederzettingen meestal veel kleiner is dan dat van de verspreide vondsten. Op grond van deze factoren zou men verwachten, dat Noord-Nederland meer munten oplevert dan Noord-Brabant. Het tegendeel is echter steeds het geval, waarmee een goede indruk wordt gegeven van de verhouding tussen de geldomloop ten noorden en ten zuiden van de rijksgrens.

De eerste periode toont al dadelijk een opvallend verschil in de aantallen munten uit beide gebieden. Wanneer de geldomloop binnen de limes al op gang is gekomen, is daarvan in het noorden nog nauwelijks sprake. Het naar verhouding grote aantal aurei in het noorden schijnt daarmee in tegenspraak. Deze kunnen echter eerder als schatvondsten dan als willekeurige losse vondsten beschouwd worden³⁹.

In groep I is bijna $2 \times$ zoveel koper als zilver aanwezig, in groep II daarentegen bijna $3 \times$ zoveel. Vermoedelijk is de reden daarvoor te zoeken in de vondstomstandigheden van groep II. Overigens sluit het grote aantal koperstukken dat in Den Bosch gevonden is zich bij dat in de tweede groep aan.

De vindplaatsen liggen in deze periode vrijwel alle in het oosten van de provincie; het westen biedt slechts enkele vondsten, waaronder een aureus van Augustus als meest opmerkelijke. De vindplaatsen in het oosten zijn te onderscheiden in die langs de Maas en de Dieze en in die in het stroomgebied van de Dommel; in de streek daartussen worden geen munten gevonden. Het noorden van de provincie overheerst hierbij sterk en levert bijna $2 \times$ zoveel munten op als het zuiden, nl. 41 tegen 20. De aanvoer van het geld vond waarschijnlijk plaats via de Maas en de weg die over Maastricht en Cuyk verder naar Nijmegen liep. In het noorden konden daardoor gemakkelijker handelskontakten tot stand komen

dan in het binnenland. Dat ze daar wel bestonden bewijzen de vondsten, die zeker in verband gebracht kunnen worden met de inheemse bewoning die al in prehistorische tijd in het zuiden van de provincie voorkwam ⁴⁰.

Op militaire aktiviteit in Cuyk en rond Den Bosch wijzen de 16 in Lugdunum en Nemausus geslagen koperstukken die daar gevonden zijn. Deze munten worden typerend geacht voor de geldomloop in de Romeinse legioenen ⁴¹. Cuyk heeft stellig in deze en de volgende eeuwen een sterk militair karakter gedragen, maar bij Den Bosch moet men eerder denken aan een kruispunt tussen de rivier en een weg naar het binnenland ⁴². Wanneer men precies begonnen is geld te gebruiken kan alleen bij benadering worden vastgesteld. De eerste kontakten tussen Rome en Brabant worden door Caesar gelegd, die in 55 v.C. een expeditie onderneemt tegen de Usipeten die tussen de Rijn en de Maas woonden, en twee jaar later tegen de Menapii in Noord-Brabant ⁴³. Maar pas de militaire bedrijvigheid tegen het eind van de eeuw brengt blijvende kontakten tot stand; met de romanisering van Brabant gaat het gebruik van geld gepaard. Een aanwijzing voor het begin daarvan vormen de 6 gevonden West-Keltische munten, die elders steeds in verband gebracht worden met de Romeinse penetratie. Zo worden ze in Westfalen verbonden met de Romeinse occupatie ⁴⁴ en in Nijmegen met de vroegste nederzetting ⁴⁵. Men mag daarom aannemen, dat ze ook in Brabant samen met de eerste Romeinse munten zijn binnengekomen.

Van de denarii behoort de helft tot de republiek: 12 in groep I en 14 in groep II. Daar Westeuropese schatvondsten met een sluitdatum tegen 80 nog meer dan 50 % republikeinse denarii bevatten ⁴⁶, zijn die in Noord-Brabant vermoedelijk in 68 ook nog in omloop geweest. Republikeins koper wordt — afgezien van één exemplaar in de verzameling De Bekker — niet gevonden. Hetzelfde doet zich buiten de limes voor, zowel in Noord-Nederland ⁴⁷ als in Westfalen ⁴⁸ en vindt zijn oorzaak in het feit, dat koper in de eerste eeuw v.C. slechts sporadisch meer geslagen wordt.

tweede periode — kaart II
68—193

I provincie	II De Bekker	III totaal	IV noorden
AV 3	AV —	AV 3	AV —
AR 29	AR 80	AR 109	AR 89
AE 93	AE 214	AE 307	AE 134
AR/AE 7	AR/AE —	AR/AE 7	AR/AE —

Op de tweede kaart zijn de munten opgenomen die zijn geslagen tussen de jaren 68 en 193. Er is geen duidelijke scheiding tussen deze periode en de voorgaande, maar wel geeft het teruglopen van de vondsten aan het eind van de tweede eeuw een duidelijke afsluiting. Het vondstbeeld in Noord-Nederland vertoont dezelfde ontwikkeling; alleen zijn daar de verschillen met de voorgaande en de volgende periode veel groter.

In aanmerking genomen dat deze periode twee maal zo lang duurt als de vorige, zijn de totale aantallen denarii naar verhouding gelijk gebleven en die van het koper maar betrekkelijk weinig gestegen. Uit de grafieken van de vondsten krijgt men echter de indruk van een meer aanzienlijke stijging; dit komt omdat de republikeinse denarii in hun eigen periode zijn weergegeven, terwijl ze pas in de eerste eeuw n.C. in Noord-Brabant in omloop komen en dus eigenlijk ook daar in de grafiek zouden behoren. De curve zou dan veel regelmatig verlopen.

Opmerkelijk zijn de verschillen met de aantallen in Noord-Nederland. Het intensieve handelsverkeer dat zich daar ontwikkelt en dat tussen 150 en 200 zijn hoogtepunt bereikt ⁴⁹ veroorzaakte een geweldige stijging van het aantal losse vondsten.

Bij vergelijking van de kaarten I en II valt dadelijk de uitbreiding van het aantal vindplaatsen op; deze liggen weer voornamelijk in het oosten, maar in het westen van de provincie zijn er nu wel meer. Behalve de schatvondst Terheyden, die een uitzonderingspositie inneemt, vallen de vondsten uit Alphen op; die kunnen in verband gebracht worden met de geromaniseerde nederzetting daar en met een militair etappestation uit de tweede eeuw, waarvan sporen zijn teruggevonden ⁵⁰. Een dergelijk station bevond zich waarschijnlijk ook in Veldhoven ⁵¹, dat eveneens een aantal koperstukken levert; tesamen zijn er in beide plaatsen 22 gevonden. Verder komen er uit het zuiden van de provincie slechts 10 losse vondsten. Het noorden is dus volkomen gaan domineren en het aantal vindplaatsen langs Maas en Dieze is eveneens toegenomen. Belangrijke centra langs de Maas zijn Cuyk, Grave, Lith en Maren. Cuyk is ook in de tweede eeuw een aanzienlijke nederzetting ⁵². De vondsten bij Grave, die voornamelijk in de rivier gedaan zijn, kunnen worden verbonden met een weg naar Nijmegen die hier de Maas overstak ⁵³. De vondsten bij Lith, eveneens uit de rivier, staan waarschijnlijk in verband met een geromaniseerde nederzetting op de oever ⁵⁴, maar of dat met Maren ook het geval is, is onzeker. Gezien de geringe verplaatsing van de andere munten lijkt het niet erg waarschijnlijk, dat de daar opgebaggerde munten door de stroom van grote afstand zijn aangevoerd.

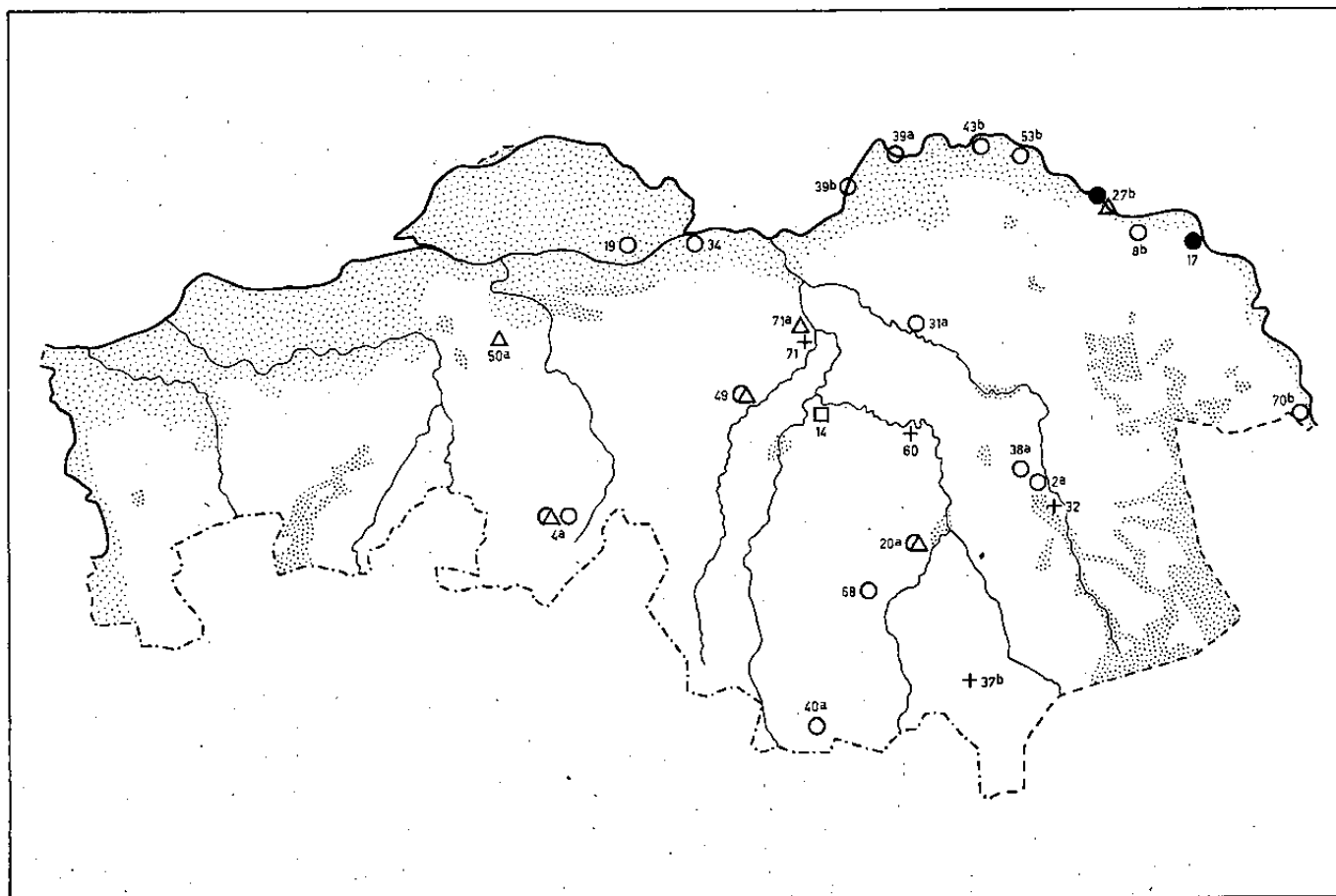
derde periode — kaart III
193—282

I provincie	II De Bekker	III totaal	IV noorden
AV 1	AV —	AV 1	AV 1
AR 69	AR 111	AR 180	AR 35
AE 3	AE 50	AE 53	AE 9
AR/AE 5	AR/AE —	AR/AE 5	AR/AE —

Op de derde kaart zijn de munten uit de jaren 193—282 opgenomen. In tegenstelling tot de vorige periode geven nu niet alleen de losse vondsten, maar ook de schatvondsten een duidelijke scheiding tussen deze periode en de vierde eeuw. Het totale aantal munten in deze periode bedraagt 4/7 van dat in de voorgaande en korrespondeert daarmee ongeveer met de duur ervan, die 5/7 van de vorige is. De aantallen in Noord-Nederland zijn sterk achtergebleven. Na de teruggang aan het eind van de tweede eeuw treedt daar wel enig herstel in, maar toch is de eerste helft van de derde eeuw er niet meer dan een nabloei van de tweede⁵³.

Hoewel de aantallen munten in Noord-Brabant dus naar verhouding tamelijk gelijk gebleven zijn, toont het grillige verloop van de grafieken, dat de geldomloop toch niet meer dat stabiele karakter bezit dat kenmerkend was voor de tweede eeuw. Ook lijkt het herstel onder de Gallische tegenkeizers groter dan het in werkelijkheid is, omdat in de grafieken geen rekening kon worden gehouden met de groeiende inflatie. De gangbare munt is na 235 de antoninianus die voortdurend minder zilver gaat bevatten. Echte koperstukken komen in de verspreide vondsten vrijwel niet meer voor; alleen de verzameling De Bekker telt er nog een groot aantal. Al eerder werd gewezen op het voorkomen van meer koper in deze verzameling dan in de rest van de provincie en op de vondstomstandigheden, die hiervan de oorzaak kunnen zijn.

Het aantal vindplaatsen is in de derde eeuw sterk teruggelopen. Op de kaart wordt dat nog geaccentueerd doordat nu maar één teken meer per vindplaats nodig is, een enkele uitzondering daargelaten, terwijl de verschillende muntsoorten op de vorige kaart dikwijls twee tekens noodzakelijk maakten. De Maas en de Dieze hebben hun dominerende positie verloren en alleen Cuyk en Grave hebben zich weten te handhaven; ze leveren zelfs de helft van het totaal aan losse vondsten. Van verdere activiteit langs de rivieren blijkt weinig meer en ook het aantal vondsten in het zuiden is verminderd. Alphen en Veldhoven leveren minder en Hapert in het geheel geen munten meer.

Kaart III: Schatvondsten en los gevonden munten van 193 tot 282

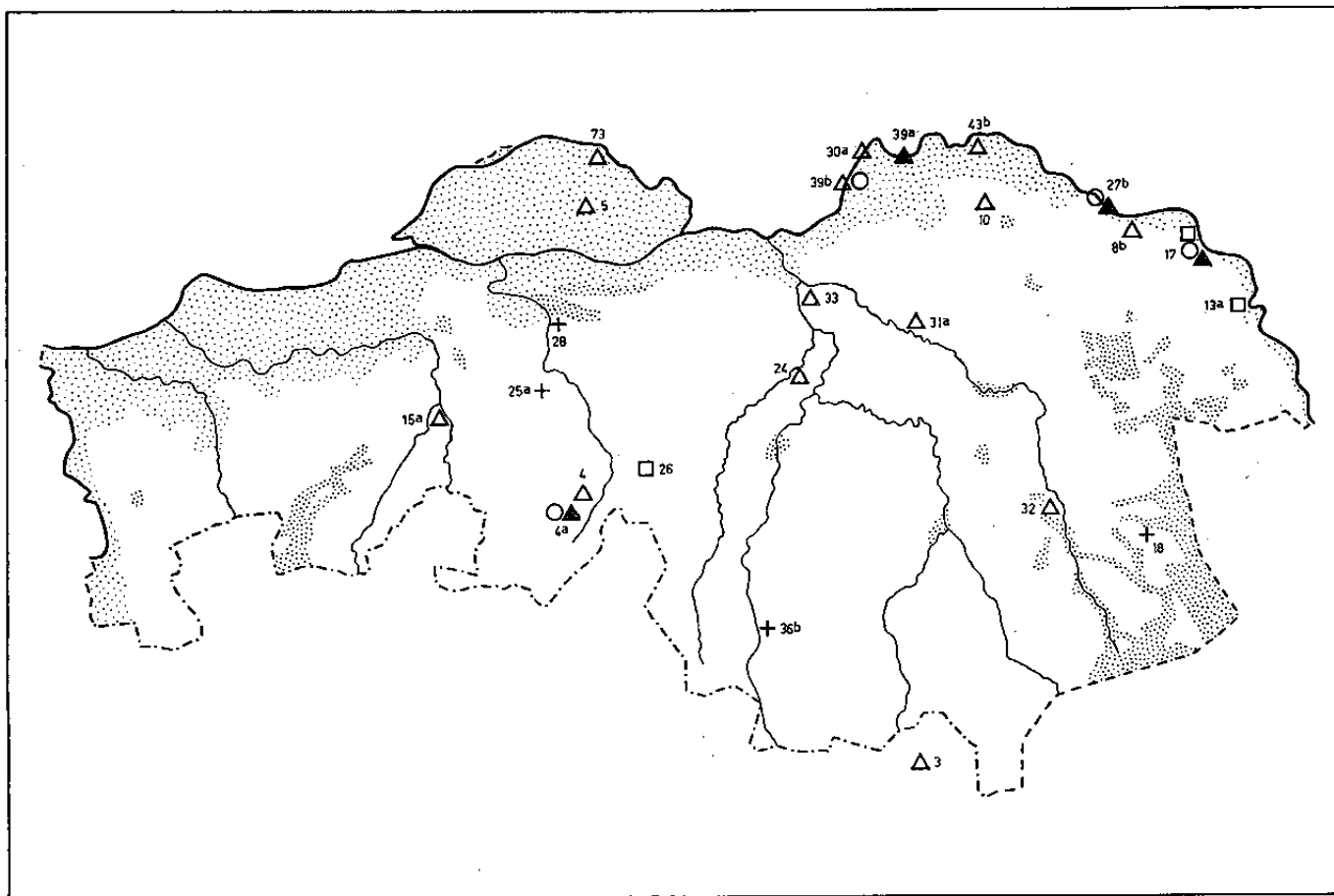
vierde periode — kaart IV
282—begin 5e eeuw

I provincie	II De Bekker	III totaal	IV noorden
AV 5	AV —	AV 5	AV 12
AR 5	AR 14	AR 19	AR 1
AE 120	AE 161	AE 281	AE 8

Deze periode is ongeveer een derde langer dan de vorige. Het totale aantal munten is met een kwart toegenomen, waarbij de stijging in groep I groter is dan in groep II. De geldomloop bestaat nu uit geheel koperen munten, waarnaast slechts enkele siliquae worden gevonden. In het overzicht en op de kaart zijn echter ook nog de antoniniani uit de laatste jaren van de derde eeuw tot het zilver gerekend.

In Noord-Nederland is aan de omloop van zilver en koper vrijwel een eind gekomen; de vele solidi die daarmee in tegenstelling staan dienden waarschijnlijk voor het onderhouden van de diplomatieke betrekkingen met de foederati⁵⁶. In Noord-Brabant wordt onder Constantius Chlorus de rust hersteld, die daarna een halve eeuw duurt; de vele losse vondsten zijn daarvan de neerslag. Deze zijn evenwel voornamelijk afkomstig uit Cuyk en Grave, die ook in de vorige periode door hun aantallen opvielen, terwijl daarnaast Lith en Alphen weer naar voren komen. Veruit de meeste munten, 45 in totaal, levert Cuyk. In de provincie worden verspreid verder zeer weinig munten gevonden. Dat gevoegd bij de steeds stijgende waardevermindering van het geld betekent, dat de geldomloop in deze tijd nog minder betekent dan die in de voorgaande periode.

Tegen het midden van de eeuw breken de Franken opnieuw door de limes en vallen onder meer Noord-Brabant binnen, waar ze zich, mogelijk in het Dommel-gebied⁵⁷, vestigen. Het ontbreken van schatvondsten in deze jaren doet vermoeden, dat er eerder een rustige penetratie heeft plaatsgevonden dan een gewelddadige invasie. De aantallen munten lopen nu weer terug en vondsten uit het zuiden van de provincie ontbreken geheel. Waarschijnlijk heeft de toevoer van munten gestagneerd en zijn de relaties tijdelijk verbroken. Hetzelfde kan men misschien ook voor Noord-Nederland aannemen⁵⁸. In 358 worden de Franken door Julianus binnen het rijk opgenomen, waarna deze ook de limes herstelt. Valentinianus levert in 375 slag tegen de Franken bij Deuson, dat met Diessen in Noord-Brabant geïdentificeerd is⁵⁹. Op het mogelijke verband tussen Valentinianus en de schatvondst Rijen werd bij de bespreking van die vondst reeds gewezen.

Kaart IV: Schatvondsten en los gevonden munten van 282 tot het begin van de vijfde eeuw

Al voor 375 beginnen de losse vondsten weer toe te nemen, maar na nieuwe invallen omstreeks 388 lopen ze weer terug totdat in 407 de definitieve doorbraak van de Rijn grens volgt, waardoor de verbindingen met het zuiden geheel wegvallen en de aanvoer van Romeinse munten ophoudt. Deze is abrupt afgesneden: de laatste munten uit de provincie zijn van Arcadius en de verzameling De Bekker heeft nog één munt van Honorius. Dan volgen er pas weer vondsten uit het eind van de vijfde eeuw. Dit wil niet zeggen, dat er in 407 ook onmiddellijk een eind is gekomen aan de geldomloop; de nog aanwezige munten zijn zeker nog enige tijd in gebruik gebleven en pas langzamerhand uit de cirkulatie verdwenen.

SUMMARY

Roman Hoards from the Province of North Brabant. All the known closed hoards and single finds of Roman coins in the province of North Brabant are discussed and catalogued. The catalogue is followed by maps of find spots and graphs illustrating the circulation of Roman coins in the province.

Litteratuur

- Belfort = A. de Belfort, *Déscription générale des monnaies mérovingiennes*, Paris 1892-5.
 BH = *Brabants Heem*.
 Blanchet = A. Blanchet, *Traité des monnaies gauloises*, Paris 1905.
 BNA = *Bulletin de numismatique et d'archéologie*.
 Bolin = S. Bolin, *State and Currency in the Roman Empire to 300 A.D.*, Stockholm (1958).
 De Boone = W. J. de Boone, *De Franken*, Amsterdam 1954.
 Brab. = *Brabantia*.
 BROB = *Berichten van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek*.
 Christ 1957 = K. Christ, Die antiken Münzen als Quelle der westfälischen Geschichte, *Westfalen* 35 (1957), 1-32.
 Christ 1960 = K. Christ, *Antike Münzfunde Südwestdeutschlands*, Heidelberg (1960).
 CK = R. A. G. Carson-J. P. C. Kent, *Bronze Roman Imperial Coinage of the Later Empire AD. 346-498*, deel II van Carson-Hill-Kent, *Late Roman Bronze Coinage* London 1960.
 Coh. = H. Cohen, *Déscription historique des monnaies*, Paris 1880-92.
 Van Es = W. A. van Es, *De Romeinse muntvondsten uit de drie noordelijke provincies*, Groningen 1960.
 Exc. = A. W. Byvanck, *Excerpta Romana III*, 's-Gravenhage 1947.
 Hand. = *Handelingen van het Provinciaal Genootschap in Noord-Brabant*.
 Hermans 1840 = C. R. Hermans, *Geschiedkundig mengelwerk over de provincie Noord-Brabant*, 's-Hertogenbosch 1840-1.
 Hermans 1865 = C. R. Hermans, *Noordbrabants Oudheden*, 's-Hertogenbosch 1865.
 HK = P. V. Hill-J. P. C. Kent, *The Bronze Coinage of the House of Constantine A.D. 324-346*, deel I van Carson-Hill-Kent, *Late Roman Bronze Coinage*, London 1960.
 JMP = *Jaarboek voor Munt- en Penningkunde*.
 Knippenberg 1959 = W. H. Th. Knippenberg, F. H. M. de Bekker Oud-archivaris van Vught, *Brabantia* 8 (1959), p. 227-36.
 Knippenberg 1961 = W. H. Th. Knippenberg, *Romeinse wegen in Noord-Brabant*, KVK 31-85.
 Kraft = H. Gebhart, K. Kraft, H. Küthmann, P. R. Franke, K. Christ, *Bemerkungen zur kritischen Neuaufnahme der Fundmünzen der römischen Zeit in Deutschland*, JNG 7 (1956), p. 10-71.
 KVK = *Kultuurhistorische Verkenningen in de Kempen* 2 (1961).
 Maurice = J. Maurice, *Numismatique constantinienne*, Paris 1908-12.
 OMROL = *Oudheidkundige Mededelingen uit het Rijksmuseum van Oudheden te Leiden*.
 Ratto = R. Ratto, *Monnaies byzantines*, Amsterdam 1959.
 RIC = H. Mattingly-E.A. Sydenham, *The Roman Imperial Coinage*, London 1923.
 RRC = E. A. Sydenham, *The Coinage of the Roman Republic*, London 1952.
 Stolte = B. H. Stolte, *Brabant in de Romeinse tijd*, KVK 9-29.

Verzamelingen

- KPK = Koninklijk Penningkabinet, Den Haag.
 MPG = Museum van het Provinciaal Genootschap, 's-Hertogenbosch.
 RK = Rijksmuseum G. M. Kam, Nijmegen.
 RvO = Rijksmuseum van Oudheden, Leiden.

- ¹ Hapert, *Brabantia* 1 (1952) en JMP 39 (1952)
Somerens, JMP 44 (1957)
St. Oedenrode, OMROL 25 (1944) en JMP 47 (1960).
- ² G. Beex, Noord-Brabant in de Romeinse tijd, *Brabants Heem* 5 (1953), p. 125-37.
- ³ Knippenberg 1961.
- ⁴ Voor een uitvoerige uiteenzetting over de verschillende categorieën muntvondsten zie Van Es 15-25.
- ⁵ Kraft 42. Ook in de noordelijke provincies zijn er toppen in 69 en onder Titus en Nerva, Van Es 20.
- ⁶ Wel in de KVK passim.
- ⁷ Hermans 1865, 33.
- ⁸ Hermans 1865, 33.
- ⁹ Bolin, table 8, Christ II-V, 103.
- ¹⁰ KVK 93.
- ¹¹ A. N. Zadoks-Josephus Jitta, Someren, JMP 44 (1957), p. 64.
- ¹² Kraft 39.
- ¹³ Van Es 33 en 46.
- ¹⁴ Tacitus, *Historiae* 4, 28.
- ¹⁵ P. van Gansbeke, Les trésors monétaires d'époque Romaine en Belgique, RBN 101 (1955), p. 9.
- ¹⁶ Stolte 19 en Knippenberg 1960, 42-3.
- ¹⁷ De Boone 34.
- ¹⁸ Vgl. de schatvondst Heidelberg-Neuenheim die een soortgelijke samenstelling heeft: 1 AR Nero, 2 AE Vespasianus, 3 AE Domitianus, 6 AE Trajanus, 10 AE Hadrianus, 9 AE Antoninus Pius, 1 AE Septimius Severus, 13 AR Septimius Severus, 2 AR Caracalla, 17 AR Elagabalus, 17 AR Severus Alexander, Christ 103-4. De overgang van koper naar zilver valt in dezelfde tijd als bij Strijp.
- ¹⁹ M. Daniëls, Muntvondst te Strijp (N.-Br.), OMROL 1 (1920), p. 36.
- ²⁰ Bolin 245.
- ²¹ Christ 1960 I, 132.
- ²² Knippenberg 1961, 68.
- ²³ Deze veronderstelling is gebaseerd op een mededeling van Drs. Knippenberg.
- ²⁴ Stolte 21 noot 42.
- ²⁵ Zo ook Knippenberg 1961, 68.
- ²⁶ Hermans 1865, 68.
- ²⁷ A. N. Zadoks-Josephus Jitta, de muntvondst van Vught, *De Geuzenpenning*, 13 (1963), p. 2.
- ²⁸ A. N. Zadoks-Josephus Jitta, in haar beschrijving van de schatvondst in de bundel voor Dr. J. Werner, *Die Spanghelme*, die binnenkort zal verschijnen.
- ²⁹ Hermans 1865, 49.
- ³⁰ Cf. CK 2920-1, gegevens van het KPK.
- ³¹ De Boone 122.
- ³² A. W. Byvanck, *Excerpta Romana III*, 's-Gravenhage 1947.
- ³³ Knippenberg 1959.
- ³⁴ Knippenberg 1959, 230.
- ³⁵ Knippenberg 1959, 228.
- ³⁶ Zie voor de geografische gesteldheid van de provincie Knippenberg 1961, 35-6.
- ³⁷ W. A. van Es, *De Romeinse muntvondsten uit de drie noordelijke provincies*, Groningen 1960.
- ³⁸ Van Es 22.

- ³⁹ Van Es 49.
- ⁴⁰ Zie voor een overzicht van de prehistorische bewoning Knippenberg 1961, 36-8.
- ⁴¹ Cf. Van Es 48.
- ⁴² Knippenberg 1959, 233-4.
- ⁴³ Caesar, *De Bello Gallico* 4,4 e.v.: de expeditie tegen de Usipeten; 6, 5 e.v.: de expeditie tegen de Menapii; deze woonden volgens A. W. Byvanck, *Nederland in den Romeinse tijd*, Leiden 1943, I 68 langs de beken in Noord-Brabant.
- ⁴⁴ Christ 1957, 16.
- ⁴⁵ M. Daniëls, Romeins Nijmegen III, OMROL 31, 1950 p. 23.
- ⁴⁶ Bolin table 1.
- ⁴⁷ Zie het overzicht van de los gevonden munten in de drie noordelijke provincies bij Van Es 118-20.
- ⁴⁸ Christ 1957, 18.
- ⁴⁹ Van Es 49.
- ⁵⁰ Een opsomming van de vondsten geeft Knippenberg 1960, 74.
- ⁵¹ Idem voor Veldhoven, Knippenberg 1960, 67.
- ⁵² Knippenberg 1960, 54.
- ⁵³ Hermans 1865, 13, overgenomen door Knippenberg 1960, 76-7.
- ⁵⁴ Zie voor deze vondsten Knippenberg 1960, 78.
- ⁵⁵ Van Es 51.
- ⁵⁶ Van Es 57.
- ⁵⁷ De Boone 84 en 91.
- ⁵⁸ Van Es 56 en 58.
- ⁵⁹ Stolte 22.

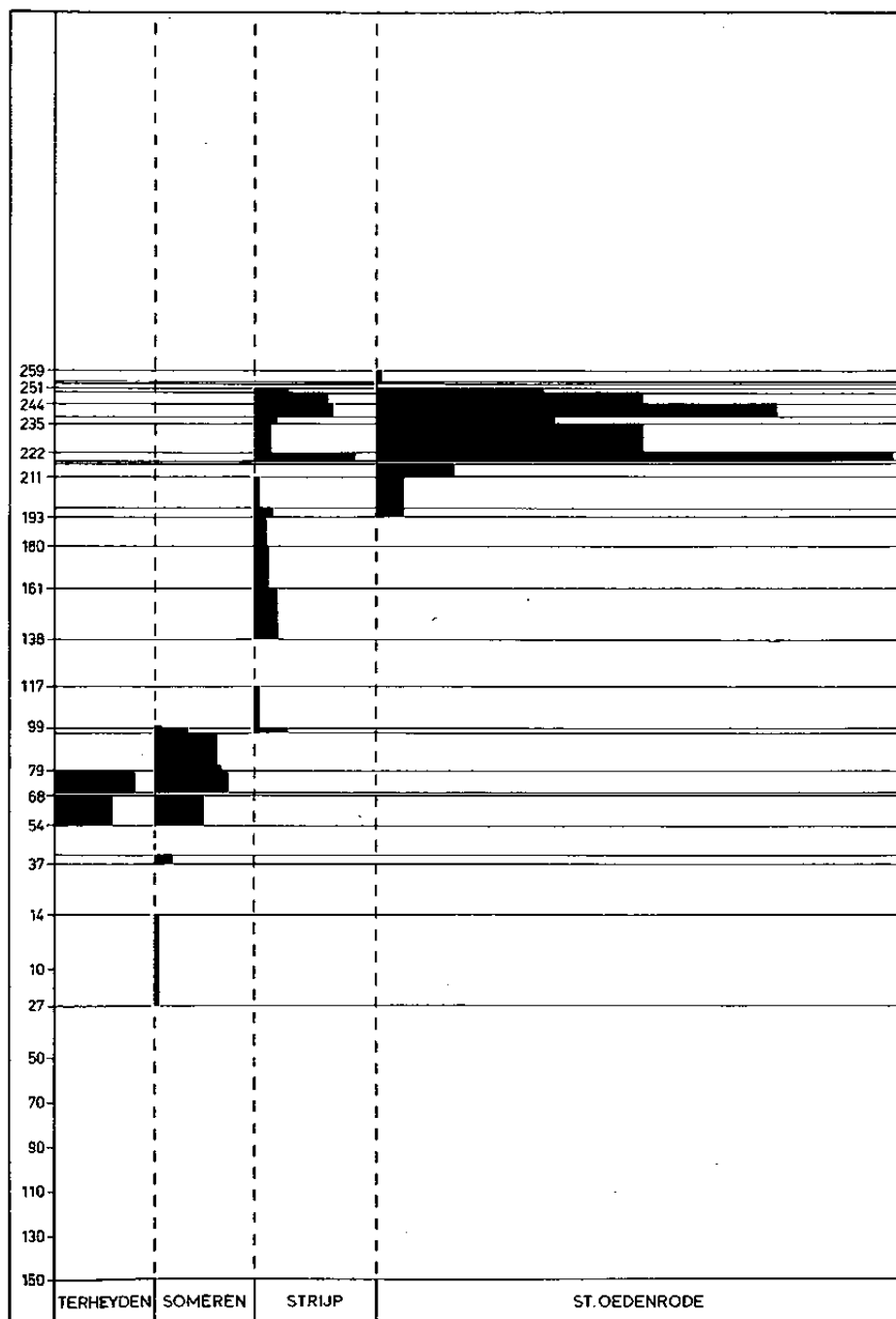
LEGENDA BIJ DE KAARTEN

Met een wijde pointillering wordt kleigrond en met een dichte pointillering wordt veengrond aangeduid. De zandgronden zijn wit gelaten.

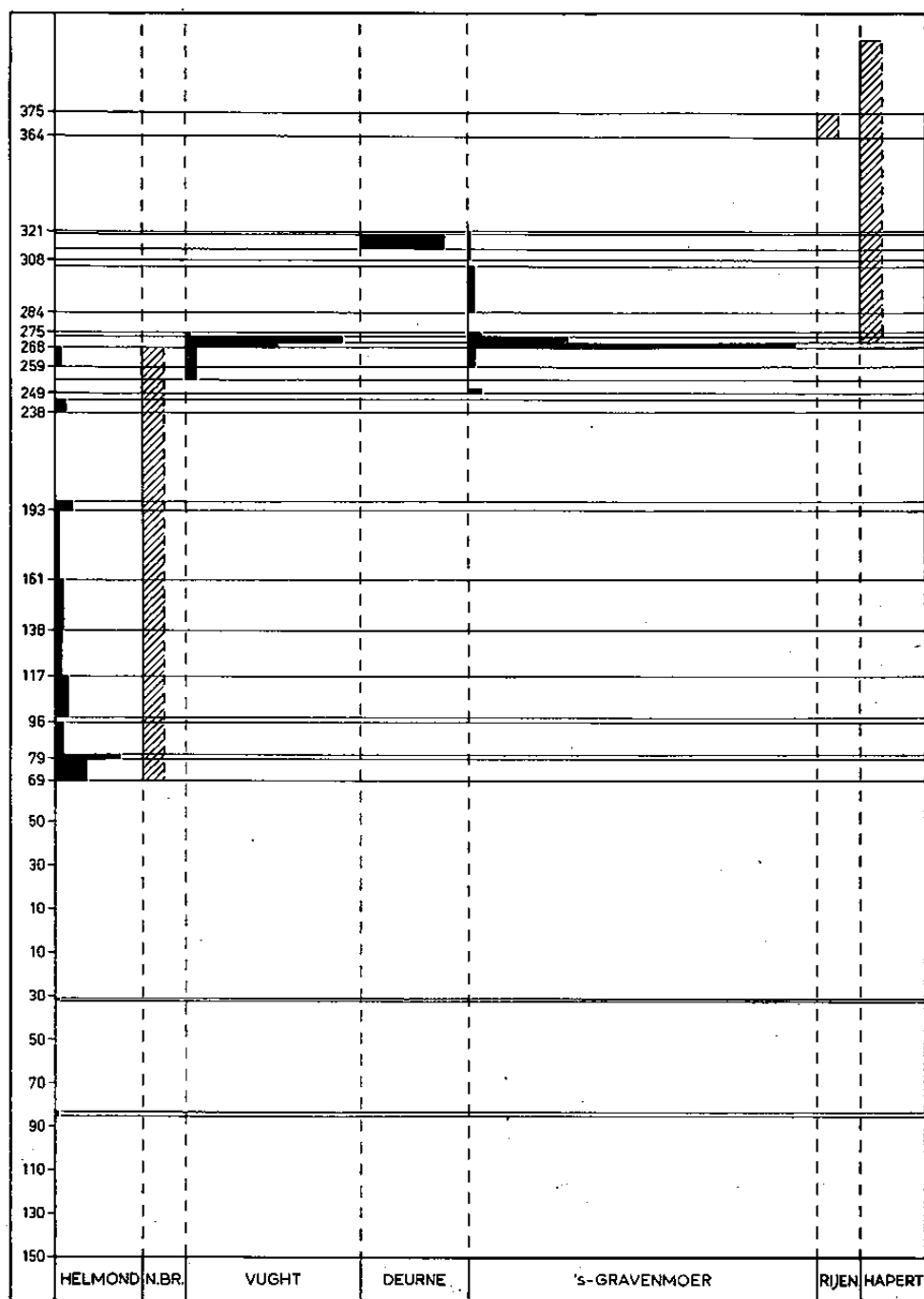
- = los gevonden AV
- = los gevonden AR
- △ = los gevonden AE
- ◻ = los gevonden AR of AE
- + = gesloten muntvondst

De open tekens geven een aantal van 1 tot met 4 los gevonden munten weer.

De gesloten tekens geven een aantal van 5 of meer los gevonden munten weer.

Grafische voorstelling van de gesloten

MUNTVONDSTEN IN DE PROVINCIE *

1. AA, rivier de

Domitianus aes

– gev. 1806 bij het opgraven van de rivier van Veghel tot Den Dungen, Exc. 78

M. Aurelius aes, portret L. Verus

– gev. als vorige

Elagabalus denarius, RIC 230

MPG; geen inv.nr.; vindplaats onzeker

keizer onbekend aes, 8 ex.

– gev. samen met de andere koperstukken, Exc. 78

2. AARLE–RIXTEL

a. A a r l e

Postumus antoninianus, RIC 388

MPG; gev. ca. 1865, Exc. 79, Hermans 1865, 95

Victorinus antoninianus

MPG volgens Exc. 79 en Hermans 1865, 113

Romeinse munten

– Exc. 78

3. ACHEL (België)

Constantinus II aes, Lugd. Gerin 158, 5

MPG; Hermans 1865, 115

4. ALPHEN EN RIEL

a. A l p h e n

Augustus aes

– gev. 1845 op de hei tussen Alphen en Riel in grafheuvels, Exc. 86, Hermans 1865, 67

Vespasianus sestertius

Alphen, Oudheidkamer; gev. 1952–62 aan de zuidelijke rand van Alphen op Het Dek, BH 7, 1955 p. 148

Vespasianus as 71, 486

MPG; gev. 1845 op de hei tussen Alphen en Riel in grafheuvels, Exc. 86, Hermans 1865, 109

Vespasianus as 71, RIC 497

MPG volgens Hermans 1865, 109; gev. als vorige

* De lijst is alfabetisch volgens de gemeenten (ev. de rivieren) ingericht. Daarbinnen zijn de plaatsen eveneens alfabetisch gerangschikt.

Vespasianus

- gev. 1792, verder als vorige, Exc. 86

Titus dupondius 80, RIC 50 doorboord

- MPG; gev. als vorige

Domitianus as 88, RIC 385a

- MPG; gev. 1845, verder als vorige

Nerva as 97, RIC 94

- MPG volgens Hermans 1865, 109; gev. als vorige

Trajanus, verder niet bekend

- gev. 1792, verder als vorige

Hadrianus aes

- gev. 1947 in wachttoren, BH 1, 1949 p. 56

Antoninus Pius aes

- gev. als vorige

M. Aurelius sest., portret Lucilla, na 164, RIC 1756

- Alphen, Oudheidkamer; gev. 1952–62 aan de zuidelijke rand van Alphen op Het Dek, BH 7, 1955 p. 148

Commodus sestertius 186–187, RIC 467 of 495

- MPG; gev. 1845 op de hei tussen Alphen en Riel in grafheuvels, Exc. 86, Hermans 1865, 111

Severus Alexander, verder onbekend

- gev. 1792; verder als vorige, Hermans 1865, 67

Philippus I, verder onbekend

- gev. als vorige

Aurelianus antoninianus?

- gev. als vorige

Probus antoninianus 4 ex., RIC 119 (doorboord), 158, 166, 643

- MPG; gev. 1845, verder als vorige, Hermans 1865, 114

Allectus quinarius, RIC 128

- MPG; gev. als vorige

Constantinus I aes, portret Crispus, Lugd., Coh. 44

- MPG; gev. als vorige, Hermans 1865, 115

Valentinianus aes III, 4 ex.

- 2 ex. gev. 1845 op de hei tussen Alphen en Riel in grafheuvels, Exc. 86, Hermans 1865, 67
- 2 ex. gev. 1947 in wachttoren, BH 1, 1949 p. 56

Romeinse munten

– Verslag Rijksverzamelingen 59, 1936 p. 65, KVK 73—4

b. K w a l b u r g

Alle munten bevinden zich in het RvO en zijn een keuze naar type uit een partikuliere collectie, Exc. 86

Constantinus I follis, Lugd., Coh. 20

Constantinus I aes, 330—335 Trev., HK 52

Constantinus I aes p. Constantinus II, 330—335 Trev., HK 56

zoon Constantinus I aes p. Helena, 337—342 Trev., HK 112

zoon Constantinus I aes p. Theodora, 337—341 Trev., HK 129

Gratianus aes III, Siscia, RIC 14c

5. ALTENA, land van

Licinius aes, Coh. 49c

MPG; gev. ca 1805, Exc. 77, Hermans 1865, 49 en 115

Constantinus I aes, 324—330 Roma, HK 502

MPG; gev. als vorige

6. ANDEL

Titus as 80—81, RIC 129b

part. eig.; gev. bij baggerwerkzaamheden, geg. KPK

7. BAKEL EN MILHEEZE

a. B a k e l

Romeinse munt

– Exc. 79

8. BEERS

a. B e e r s

muntsieraad, afgietsel van aureus van Antoninus Pius in brede rand, ca 630

KPK; gev. 1802 in het Bord tussen Cuyk en Beers, Exc. 72, kat. „Van Friezen, Franken en Saksen” 1959—60, 92

b. Gassel

Caracalla denarius 201—206, RIC 134

MPG; cf. Hermans 1865, 110 nr. 29 waar Antoninus Pius i.p.v. Caracalla wordt vermeld, Exc. 72

Claudius II antoninianus, RIC 45

MPG; Exc. 72

Constantinus I aes, 314 Roma, Coh. 519

MPG; Exc. 72

c. Groot-Linden

Domitianus dupondius 86, RIC 331

MPG

9. BEERZE, rivier de

Romeinse munten

— gev. bij de splitsing van de rivier, BH 9, 1957 p. 62

10. BERGHEM

Gratianus of Theodosius aes, kz. Victoria

part. eig.; gev. 1958 op de Hoge Tussenreten, BH 11, 1959 p. 49

Theodosius aes IV, 388—395 Trev., CK 166

part. eig.; gev. als vorige

keizer onbekend aes IV, 4e eeuw

part. eig.; gev. als vorige, bij het vinden uiteen gevallen

Justinus II solidus, Ratto 744 var.

MPG, geen inv.nr.; gev. 1857, Exc. 74

11. BERLICUM

Vespasianus as, BMC 818—72

MPG; gev. bij uitgraving van de Aa

munten van Vespasianus tot Commodus

— opgebaggerd uit de Aa, Exc. 77

12. BLADEL EN NETERSEL

a. Bladel

Augustus aes 23—6 v.C., vz. 2 kloppen

— gev. 1964, geg. KPK

b. N e t e r s e l

Julius Caesar denarius

Vespasianus, verder onbekend

Antonijnen, verder onbekend

van alle munten is de verblijfplaats onbekend; ze zijn gevonden in 1609 in de ruïnes van het Bladels kasteel, Exc. 83

13. BOXMEER

a. B e u g e n

Arcadius solidus

– gev. 1843 op een akker te Beugen, Exc. 69

b. B o x m e e r

Augustus denarius

– Exc. 68

Nerva aes

– gev. 1843 in een weide te Boxmeer op de grens van Beugen, Exc. 69

Trajanus aes

– gev. als vorige

M. Aurelius aes

– gev. als vorige

M. Aurelius, verder onbekend

– gev. 1851, Exc. 68

Romeinse munten

– gev. met vorige munt

14. BOXTEL

Tetricus I aureus, kz. staande keizer bij altaar

MPG; gev. 1789 op de buitenplaats Steenwijk bij de grens van de gemeente Vught, Exc. 81

a. H e u l t

Nerva aes

– gev. te Heult onder Boxtel, Hand. 1906, 65

15. BREDA

a. B r e d a

Domitianus aes 87

part. eig.; gev. 1935 bij de bouw van een huis in de Saksen-Weimarlaan, BH 11,
1959 p. 49

Constantinus I aes, portret Constantinus II, 330—335 Trev.,
cf. HK 56

RvO; Exc. 85

16. BUDEL

Tiberius denarius, RIC 3

part. eig.; gev. 1936 bij werkzaamheden aan de weg, geg. KPK

Nero aureus, RIC 45

part. eig.; gev. als vorige

17. CUYK EN ST. AGATHA

a. C u y k

De munten in het RvO zijn gevonden bij lage waterstand

Augustus denarius, RIC 350

— Exc. 70

Augustus as 10—3 v.C., vz. klop, RIC 360

RvO; Exc. 70

Augustus as 10—3 v.C., vz. 2 kloppen, RIC 360

MPG; Exc. 70

Augustus as p. Tiberius 10—4 v.C., 2 kloppen op vz. en kz.,
RIC 370

RvO; Exc. 70

Caligula dupondius?, portret Augustus, RIC p. 120

MPG; Exc. 70

Caligula as, p. Germanicus, vz. klop, 2 ex., RIC 44

RvO; Exc. 70

Caligula as, RIC 30

— Hand. 1841, 192

barbaars?, Claudius as 41, RIC 66

MPG; Exc. 70

Vespasianus denarius

– Exc. 70

Domitianus denarius 87, RIC 102

MPG; vermoedelijk het ex. dat gevonden is op het Molenveld, Exc. 70

Nerva aes

– Exc. 70

Trajanus denarius

– Exc. 70

Trajanus as 98–99, RIC 392

MPG; Exc. 70

Trajanus aes, kz. staande Mars

– gev. voor 1841 bij de pastorie in of bij een kruik, Hand. 1841, 190–1

Hadrianus aes

– Exc. 70

keizer onbekend (-drianus)

– gev. ca 1841 in de tuin van de pastorie, Hand. 1841, 184–5

Antoninus Pius denarius

– gev. als vorige

Antoninus Pius dupondius, RIC 798

MPG; Exc. 70

keizer onbekend denarius, portret Faustina

– Exc. 70

M. Aurelius denarius 169–170, RIC 203

MPG

M. Aurelius sestertius, portret L. Verus 168, RIC 1476

MPG; Exc. 70

Septimius Severus denarius

– Exc. 70

Severus Alexander denarius, portret Julia Mamaea

– Exc. 70

Gordianus AR

– Exc. 70

Philippus I antoninianus

– Exc. 70

Philippus I antoninianus, portret Otacilia Severa

– Exc. 70

Valerianus antoninianus

– Exc. 70

Gallienus antoninianus

– Exc. 70

Gallienus antoninianus, portret Salonina

– Exc. 70

Postumus antoninianus

– Exc. 70

barbaars?, Divo Claudio antoninianus, RIC 266

RK; gev. ca 1928, OMROL 31, 1950 p. 7 noot 9

barbaars, Divo Claudio antoninianus

RvO

barbaars, Victorinus antoninianus

RvO

Tetricus I antoninianus, RIC 123

MPG; gev. 1860 samen met Valens RIC 7b, Exc. 70

Tetricus I antoninianus, portret Tetricus II, cf. RIC 622

RvO

keizer onbekend, antoninianus derde eeuw

RvO, geen inv.nr.

Galerius follis, Trev., Coh. 58

RvO

Maximianus Herculus aes 2 ex.

– Exc. 70

RvO volgens Exc. 71

Licinius aes, Trev., Coh. 497

RvO; Exc. 70

Constantinus I aes, Trev., Coh. 16

MPG

Constantinus I aes, Roma, Coh. 546

MPG; cf. Exc. 70

Constantinus I aes, portret Helena?, 324–330 Lugdunum

RvO

Constantinus I aes, portret Constantinus II, 330–335 Trev., HK 56

RK; gev. ca 1928, etc.

Constantinus I aes, portret Constantinus II, 330—335, Lugd.,
HK 187

RvO

keizer onbekend, aes III-IV, kz. Gloria Exercitus, 330—341
RK; gev. ca 1828 etc.

zoons Constantinus I aes 335—341, 3 ex., cf. HK 88

RvO

zoons Constantinus I aes 335—346

RvO

Constantinus I aes, Urbs Roma, 330—335 Trev., HK 58

RvO

Constantinus I aes, Urbs Roma, 330—335 Lugd., HK 190

RvO

barbaars? Constantinus I aes, Urbs Roma Lugd.? cf. HK 224

RvO

barbaars? Constantinus I aes, Constantinopolis, 330—337, cf. HK 59

RvO

Constantinus II aes 335—341, 2 ex., cf. HK 88

RvO

Constantinus II? aes 335—341, cf. HK 88

RvO

Constans aes, Coh. 65

RvO volgens inv.

Constans aes, 337—341 Trev., 3 ex., HK 109, cf. 117, 136

RvO

Constans aes, 341—346 Trev., HK 162-4 e.v.

RvO

barbaars, Constantinus I aes

RvO

barbaars, Constantinus I aes, portret Constantinus II, cf. HK 181

RvO

barbaars, Constantinus I aes, portret zoon, cf. HK 49

RvO

barbaars, zoons Constantinus I aes 6 ex., cf. HK 88

RvO

barbaars, Constantinus I aes, Urbs Roma 3 ex., cf. HK 51
RvO

barbaars, Constantinus I aes, Urbs Roma, vz. cf. HK 190,
kz. cf. HK 191
RK; gev. ca 1928 etc.

barbaars, Constantinus I aes, Constantinopolis 4 ex., cf. HK 52
RvO

barbaars, Constantinus II aes, cf. HK 126
RvO

barbaars, Constans of Constantius II aes, cf. HK 88
RvO

keizer onbekend, aes, 351—353 Trev., CK 55
MPG

Magnentius of Decentius aes 351—353?
RK; gev. ca 1928 etc., Exc. 70

keizer onbekend, aes, Securitas Reipublicae, 364—378, fragment
RK; gev. als vorige

Valentinianus solidus
— Exc. 70, Hermans 1840 I, 18

Valentinianus I aes III, 364—367 Arel., CK 480
RvO; Exc. 71

Valentinianus I aes III, 367—375 Trev., RIC 14, 7
MPG; Exc. 70

Valentinianus I aes III, 367—375 Lugd., RIC 20a
RvO; Exc. 71

Valentinianus I aes III, 367—375 Roma, CK 712
RvO; Exc. 71

Valens aes III, 364—367 Trev., RIC 7b
MPG; gev. 1860 samen met Tetricus RIC 123, Exc. 70

Valens aes III, 367—375 Roma 2 ex., CK 719, 727—32
RvO; Exc. 71 en MPG; Exc. 70

Valens aes III, 367—378 Arel. 2 ex., CK 528 of 533
RvO; Exc. 71

Valens of Valentinianus aes III, 367—375 Lugd. of Arel., RIC 16a-b
RK; gev. ca 1928 etc., Exc. 70

barbaars, Valentinianus siliqua

RK; gev. als vorige

Gratianus aes III, kz. Victoria, 375—378

RK; gev. als vorige

keizer onbekend, aes III, 364—378, op afsnede ROM. O

— gev. ca 1841 in de tuin van de pastorie, Hand. 1841, 184—5

Theodosius I aes IV, na 388 Aquileia, cf. RIC 58b

RvO; Exc. 71

keizer onbekend, aes IV, 383—402, 6 ex.

RvO; Exc. 71

barbaars, keizer onbekend, aes IV, 388—402, 2 ex., cf. CK 562—4,
cf. CK 1157—60

RvO

Arcadius aes IV, 383—402

RvO

zilveren en koperen munten

— Hand. 1841, 195

keizer onbekend, aes uit de late keizertijd

— gev. 1921 bij zeer lage waterstand in de Maas achter de oude kerk, Exc. 71

b. (Klein?)-Linden

Domitianus aes

— Hand. 1930, 55

c. Vianen

Antoninus Pius aes

MPG volgens Exc. 71; gev. te Vianen in het Broek bij Cuyk

Constantinus I aes

MPG volgens Exc. 71; gev. als vorige

Valens aes III

MPG volgens Exc. 71; gev. als vorige

d. Cuyk, beneden land van

Augustus denarius 24 v.C.—14 n.C., RIC 315

Vespasianus denarius 75, RIC 93

Traianus denarius 103—111, 2 ex., RIC 119, 147b

losse munten

republiek, Scribonia denarius; 55 v.C.?

– Exc. 79

a. V l i e r d e n

Nero aes 3 ex.

– gev. 1833 in de hei, Exc. 80

Trajanus dupondius

MPG; gev. 1922 bij het Brouwhuis

Trajanus as

RvO; gev. bij het Brouwhuis

Hadrianus sestertius 118, RIC 551b

MPG; gev. 1922 bij het Brouwhuis

Hadrianus aes

RvO volgens inv.; gev. als vorige

19. EETHEN

Gordianus III antoninianus

– KVK 60

20. EINDHOVEN

a. E i n d h o v e n

republiek, Metellus-Eppius denarius 47—6, geplateerd, RRC 1051

MPG; gev. 1839 bij het wegruimen van een muur in een oud huis, Exc. 81

Augustus denarius

– gev. in Eindhoven-Aalst, BH 7, 1955 p. 91

keizer onbekend, aes, portret Germanicus

– gev. als vorige

Augustus of Tiberius, verder onbekend

– Exc. 81

Antoninus Pius ? as ?

part. eig.; gev. in de binnenstad, BH 8, 1956 p. 20

Elagabalus denarius?, portret Julia Maesa

– Exc. 81

21. EMPEL EN MEERWIJK

a. E m p e l

M. Aurelius denarius 145—7, RIC 429

MPG; uit de Maas

22. ENGELEN

a. E n g e l e n

Nerva aes

Hadrianus denarius

Faustina aes

van alle munten is de verblijfplaats onbekend; ze zijn ca 1850 gevonden te Engelen in een hooggelegen tuin, Exc. 76

b. M a a s

Claudius aureus 41—52, RIC 41

MPG; gev. in de rivier tussen Hedel en Bokhoven

23. ERP

gouden Romeinse(?) munten

— Brab. 6, 1957, 28

24. ESCH

schatvondst

In 1766 zijn in een weide bij Esch ongeveer 400 zilveren Romeinse munten gevonden, Exc. 82

losse munten

Constans aes, 346—350 Roma, cf. CK 626

part. eig.; gev. bij grondwerk, BH 11, 1959, p. 49

Romeinse munt

— gev. samen met wapentuig, Exc. 82

25. GILZE EN RIJEN

a. R i j e n

schatvondst

Volgens de Alfabëtische Naamlijst van Reuven, 1845, 73 zijn in Rijen gouden penningen van Valentinianus gevonden, waarvan twee in het bezit van de hr. van Roije van Wichen; cf. KVK 93 en Exc. 73

26. GOIRLE

Constantinus II solidus, Treveri

MPG; gev. 1838 bij de hoeve Abkove in de as van een turf vuur, van turf gegraven in de moeren der gemeente, Exc. 86

27. GRAVE

a. Escharen

Trajanus denarius 103—11, RIC 120

MPG

b. Grave

Kelten, Aduaticci aes 1e eeuw v.C., cf. Blanchet 357

RvO; uit de Maas 200 m beneden de brug bij Grave

Caligula denarius

RK volgens Exc. 73

Vespasianus as 71, RIC 494

MPG; Exc. 73, Hermans 1865, 109

Vespasianus as, portret Domitianus, 73, RIC 694

RvO; uit de Maas 200 m beneden de brug bij Grave

Nerva denarius

RK volgens Exc. 73

Trajanus denarius

RK volgens Exc. 73

Antoninus Pius sest., portret Faustina I, na 141, RIC 1116

RvO; uit de Maas 1 km onder Grave, Exc. 73

M. Aurelius dupondius 176—177, RIC 1179

RvO; uit de Maas, Exc. 73

Commodus aes, portret Crispina

— opgebaggerd uit de Maas, 1939?, geg. KPK

Pertinax denarius

RK volgens Exc. 73

Julia Domna denarius

RK volgens Exc. 73

Severus Alexander AR, portret Julia Mamaea

RK volgens Exc. 73

Maximinus I tetradrachme, portret Maximus, 235—236 Alexandrië
– opgebaggerd uit de Maas; 1939?, geg. KPK

Gordianus III aes

– gev. als vorige

Philippus I antoninianus

RK volgens Exc. 73

Philippus I antoninianus, portret Otacilia Severa en Philippus II

RK volgens Exc. 73

Valerianus antoninianus?

– opgebaggerd uit de Maas; 1939? geg. KPK

Gallienus antoninianus

– Exc. 73, Hermans 1865, 112

Gallienus antoninianus, portret Salonina

RK volgens Exc. 73

Postumus antoninianus

RK volgens Exc. 73

Claudius II antoninianus

– opgebaggerd uit de Maas; 1939? geg. KPK

Tetricus I antoninianus

RK volgens Exc. 73

Aurelianus antoninianus

– opgebaggerd uit de Maas; 1939? geg. KPK

Maximianus Herculius antoninianus

– gev. als vorige

Constantinus I aes III, 330—335 Lugd., HK 197

RvO; uit de Maas

Constantinus I aes III, 330—335 Trev., HK 52

RvO; uit de Maas 200 m beneden de brug bij Grave

Constantinus I aes III, 335—337 Trev., HK 92

RvO; uit de Maas 1 km onder Grave

Constantinus I follis, portret Crispus, voor 324, Coh. 5

RvO; uit de Maas

Constantius II aes III, 337—361, 2 ex.

– opgebaggerd uit de Maas, 1939?, geg. KPK

keizer onbekend aes IV

– gev. als vorige

c. Velp

Hadrianus denarius 125—128, RIC 172

MPG; gev. 1845 in de akkers het Makkeveld en het Doevestuk, Exc. 68

Hadrianus dupondius of as 132—134, RIC 717

MPM; gev. als vorige

28. 'S-GRAVENMOER

schatvondst

Volgens Hermans, Oudheden 49, kwamen „te 's-Gravenmoer, nu dertig jaar geleden (d.w.z. 1835), vele koperen munten uit het lage keizerrijk, en in 1819 een gouden denarius, bij het rooijen van aard-appelen uit een stuk land, aan den zoogenaamden weg de eerste Zeine te Waalwijk, te voorschijn”. Deze zijn in hun geheel of gedeeltelijk opgenomen in de kollektie van het Provinciaal Museum en worden beschreven in de katalogus van Hermans van 1865. De daar vermelde 20 munten, die momenteel niet alle meer in de verzameling kunnen worden aangewezen, zijn de volgende:

Philippus I	ant. 247—249	RIC 63b	1
Postumus	„	„ 58	1
Claudius II	„	„ 14, 32, 48	
	niet meer aanwijsbaar	14, 45, 48,	
		146, 172, cf. 265	9
Victorinus	„	67	1
Aurelianus	„	„ 111	1
Tetricus I	„	„ 113, 148	
	niet meer aanwijsbaar	100	3
Tetricus II	„	„ 270	1
Diocletianus	„ 289	„ 53	
	follis	Trev. Coh. 91	2
Constantinus I	aes		
p. Constantinus II,	320—1	Trev. „ 262	1
			20

29. HEDEL (Gelderland)

a. H e d e l

Antoninus Pius aes

koll. De Bekker; Brab. 8, 1959 p. 234

30. HEEREWAARDEN (Gelderland)

a. M a a s

Tiberius as na 22, RIC p. 95, 6

Constantinus I aes, Coh. 18

Constantinus I aes, 324—330 Siscia, HK 737

alle munten in het RvO; uit de Maas, cf. Exc. 108

31. HEESWIJK

a. H e e s w i j k

Philippus I antoninianus 247—249, RIC 58

RvO; gev. 1861 bij kasteel Heeswijk, cf. Exc. 77

Magentius aes, cf. CK 214

RvO; vindplaats onzeker, cf. Exc. 77

32. HELMOND

schatvondst

In het Rijksmuseum G. M. Kam te Nijmegen bevinden zich 25 zilveren Romeinse munten. Deze zijn afkomstig van een antiquair in Mierlo (W. H. Th. Knippenberg, *Kultuurhistorische Verkenningen in de Kempen* 2, 1961 p. 68).

republiek Gargilius	den.	85—83	RRC 721	1
„ M. Antonius	„	32—31	„ 1223	1
Vespasianus	„	69—71	RIC 10	
„	„	72—73	„ 42	
„	„	77—78	2 ex. „ 109, 114	
„	„	78—79	„ 131b	5
Titus	„	80	„ 24a	
„ p. Domitianus	„	80	„ 42	2
Domitianus	„	82	„ 26	
„	„	92	cf. „ 167a	2
Trajanus	„	103—111	„ 118	
„	„	112—114	2 ex. „ 249, 270	
„	„	114—117	„ 355	4
Hadrianus	„	125—128	„ 169d	
„	„	134—138	„ 244a	2

Antoninus Pius	den.	148—149	„	178	
„	„	152—153	„	222	
„	„	159—160	„	300a	3
M. Aurelius	„	174	„	307	1
Commodus	„	187—188	„	167	1
Albinus	„	194—195 ?	„	2	1
Gordianus III antoninianus			„	147	1
Postumus	„	262—265	„	78	1
					25

a. Helmond

Maximinus II follis, 305—313 Antiochia, Coh. 32

Helmond, Gemeentemuseum; gev. 1951 in de Kerkstraat bij graafwerk, BH 7, 1955 p. 42

33. 'S-HERTOGENBOSCH

a. 's-Hertogenbosch

schatvondst

Volgens Hermans 1865, 33 werd „omtrekt het jaar 1768 een schat van Romeinse munten, waaronder enige consulaire, te 's-Hertogenbosch gevonden”.

losse munten

republiek, Acilius denarius 55, 2 ex., RRC 922

MPG; één ex. gev. in de omgeving van de stad, Exc. 75

Augustus as 10—3 v.C., 3 ex., RIC 360

MPG; gev. 1892, bij fort Papenbril, in de Dieze tussen de spoorbrug en de stad, op het terrein van de machinefabriek Grasso, Exc. 75

Augustus as, portret Tiberius, 10—1 v.C., 2 kloppen, RIC 220

part. eig.; gev. 1924—25 in de omgeving van de IJzeren Vrouw bij graafwerk, BH 7, 1955 p. 42

Tiberius as, portret Augustus, RIC 6

part. eig.; gev. ca 1922 bij de kruising van Kalverstraat en Parallelweg, opgebaggerd uit het veen, KVK 62

Claudius sestertius, RIC 64

MPG; gev. in de Muntel in opgespoten zand uit de Maas

Vespasianus aes

— opgebaggerd uit de rivier bij 's-Hertogenbosch, Hand. 1930—1932, 56

Nerva aes

kollektie De Bekker; gev. 1907, Brab. 8, 1959 p. 234

Hadrianus aureus

– Exc. 75

Hadrianus dupondius of as 134—138, RIC 796

MPG; gev. in de Dieze tussen de spoorbrug en de stad, Exc. 75

Constantius II aes, 353—354 Trev., CK 72—4a

MPG; gev. op het terrein van het laboratorium bij de Orthenpoort, Exc. 75

b. Orthen

Augustus as, gehalveerd, RIC 360

part. eig.; gev. 1955 bij het uitdiepen van de IJzeren Oom, JMP 44, 1957 p. 63

keizer onbekend, aes

– gev. als vorige

keizer onbekend, aes, gehalveerd

– gev. als vorige

34. HEUSDEN

a. Hedikhuisen

Antoninus Pius of M. Aurelius aes, portret Faustina II

koll. De Bekker; gev. ca 1900, Brab. 8, 1959 p. 234

Severus Alexander denarius

koll. De Bekker; Brab. 8, 1959 p. 234

b. Heusden

Antoninus Pius denarius, portret Faustina I, na 141, RIC 362

MPG; gev. ca 1840 in de Pelsestraat bij het spitten in een tuin, Exc. 76

Elagabalus denarius, portret Julia Maesa, RIC 268

MPG; Exc. 76

35. HOOGHE EN LAGE MIERDE

a. Lage Mierde

Romeinse munten

part. eig.; BH 5, 1953 p. 136

36. HOOGELOON, HAPERT EN CASTEREN

a. Casteren

Antoninus Pius sestertius 140—144, RIC 605

part. eig.; gev. bij de watermolen aan de Beerze tussen Casteren en Bladel, BH 12, 1960 p. 116

b. Hapert

schatvondst

In 1939 is bij het ontginnen van een terrein langs de weg Hapert-Casteren een muntschat bestaande uit 2598 koperen Romeinse munten gevonden. Een voorlopige beschrijving van de vondst wordt gegeven in Brabantia 1, 1952 en in het JMP 39, 1952. De vondst loopt van Tetricus tot en met Arcadius.

losse munten

Caligula as 37—38, RIC 30F

MPG

Trajanus sestertius 112—114, RIC 627

MPG; gev. 1913—47 op de Krieke Schoor op de grens van Bladel en Hapert, Exc. 83

Romeinse munt, zwaar geoxydeerd

— Exc. 83

c. Hoogeloon

Trajanus, verder onbekend

— Exc. 83

Romeinse munten

— Exc. 83

37. LEENDE

a. Leende

Augustus, verder onbekend

Claudius, verder onbekend

Nero, verder onbekend

Romeinse munten

van alle munten is de verblijfplaats onbekend; Exc. 82

b. Strijp

In 1919 is in Strijp een muntschat bestaande uit 44 Romeinse munten van Nerva tot Trajanus Decius gevonden. Ze bevinden zich thans in het Provinciaal Museum en zijn gepubliceerd in de OMROL 1, 1920 p. 34—37. De daar gegeven lijst wordt hier herhaald met de RIC-nummers in plaats van die van Cohen. Volgens de museumgegevens behoren nog drie andere antoniniani tot de vondst; die zijn hier echter niet opgenomen.

Nerva	sest.	niet meer aanwijsbaar	RIC —	1
Trajanus	as	103—111	„ 543	1
Antoninus Pius	sest.	140—144	„ —	
„	„	140—149	„ 636	
„	„	143—144	„ 716	
„	„	„	„ —	
„	„	„ p. Faustina I 3 ex. na 141	„ 1103a 1125 1126	
„	as	„	„ 1103	8
M. Aurelius	sest.	163—164	„ 888	
„	„	2 ex.	„ —	
„	„	p. Faustina II	„ 1639	4
Commodus	„	181—182	„ 308a	
„	„	189	„ 545?	2
keizer onbekend	„	niet meer aanwijsbaar		
		3 ex.	„ —	3
Albinus	den	194	„ 457	1
Septimius Severus	„	p. Julia Domna geplateerd	„ —	1
Elagabalus	„	6 ex.	„ 68, 89, 128, 131, 153, 158	6
Severus Alexander	„	222—228	„ 144	
„	„	228—231	„ 205	
„	„	p. Julia Mamaea	„ 360	3
Maximinus I	„	235—236	„ 14	1
Gordianus III	ant.	240	„ 34	
„	„	3 ex. 241—143	„ 88, 89, 95	
„	„	3 ex. 243—244	„ 144, 147, 151	7

Philippus I	ant.	244—247	„	29	
„	„	246	„	68	
„	„ p. Philippus II				
	2 ex.	246—247	„	223, 226	
„	„ p. Otacilia Severa				
		246—248	„	125c	5
Trajanus Decius	„	249—251	„	16c	1
					44

38. LIESHOUT

a. Lieshout

Gordianus antoninianus, 2 ex.

— gev. 1839, Exc. 78

Philippus antoninianus, portret Otacilia Severa

— gev. als vorige

39. LITH

a. Maas bij Lith

tenzij anders vermeld zijn de munten aanwezig in het MPG en afkomstig uit de Maas, cf. Exc. 75

republiek, denarius

republiek, Balbus denarius 81, RRC 742

republiek, Paullus denarius 55, RRC 926

republiek, M. Antonius denarius 32—31, RRC 1213

Tiberius denarius, geplateerd, RIC 3

Domitianus denarius 81, RIC 23

Domitianus denarius 93—94, 175

Domitianus as 86, RIC 340

Trajanus denarius 103—111, RIC 102

Hadrianus sestertius 134—138, RIC 804

Hadrianus dupondius 134—138, RIC 939c

part. eig.; geg. W. H. Th. Knippenberg

Antoninus Pius sestertius 156—157, RIC 967

Antoninus Pius dupondius of as, portret Faustina II, 145—146, RIC 1395

RvO; gev. bij baggerwerkzaamheden

- M. Aurelius sestertius 173—174, RIC 1105
 M. Aurelius sestertius, portret Faustina II, 2 ex., RIC 1620, 1651
 M. Aurelius sestertius, portret Lucilla, RIC 1779
 barbaars, M. Aurelius denarius na 138, geplateerd, vz. cf. RIC 3, kz. cf. RIC 191
 RvO; gev. bij baggerwerkzaamheden
 Septimius Severus denarius 205, RIC 197
 Postumus antoninianus, RIC 83
 Claudius II antoninianus, RIC 104
 Constantinus I aes, 309—313 Lond., Coh. 546
 Constantinus I aes ca 310, Coh. 530
 Constantinus II aes 337—341, 3 ex., HK 134—5
 Theodosius I aes IV, kz. twee Victoriae ?, 383—388
 barbaars, keizer onbekend, aes IV, Fel. Temp. Rep., na 350, 11 ex.

b. M a a s b i j M a r e n

- de volgende munten bevinden zich alle in het MPG en zijn gevonden in de Maas
 Nero dupondius RIC 286
 Vespasianus dupondius
 Trajanus sestertius 103—111, RIC 571
 Hadrianus sestertius 134—138, RIC 777
 Hadrianus sestertius 137, RIC 437
 Antoninus Pius denarius, portret Faustina I, na 141, 2 ex.
 RIC 358, 400
 Antoninus Pius sestertius 140—144, RIC 1232
 Commodus sestertius 188—189, RIC 535
 Severus Alexander denarius 223, RIC 23
 Claudius II antoninianus, RIC p. 233—4
 Aurelianus antoninianus, RIC 147
 Constantinus I follis, Trev., Coh. 327 ?
 Constantinus I aes III, 324—330 Trev., HK 12
 Theodosius I siliqua, Trev., RIC 55a
 Focas 10 nummia, BMC 140

40. LUYKSGESTEL

a. L u y k s g e s t e l

Postumus antoninianus, RIC 329

MPG; gev. 1864 bij Luyksgestel, Hermans 1865, 113

41. MAAS, rivier de

Nero dupondius 64—68, 2 ex., RIC 304

MPG

Vespasianus dupondius 72—73, RIC 739

MPG

Nerva as ?, kz. staande figuur

part. eig.

Trajanus denarius 103—111, RIC 121

MPG; de 3 ex. in het MPG zijn gezamenlijk aangekocht

42. MAASDRIEL (Gelderland)

a. A l e m

Trajanus denarius, RIC 1949 e.v.

koll. Beekvliet, St. Michielsgestel; gev. 1933, BH 15, 1963 p. 20

Romeinse munten

— Taxandria 1904—5, 168

43. MEGEN, HAREN EN MACHAREN

a. H a r e n

M. Aurelius sestertius 164—165, RIC 902

MPG; Exc 74

b. M e g e n

Augustus denarius 2 v.C.—14 n.C., RIC 90

MPG; Exc 74

M. Aurelius as, portret Faustina II, RIC 1655

MPG; gev. 1890 bij de stadsgracht

Septimius Severus denarius 201, RIC 167a

MPG; gev. bij het Clarissenklooster

Gallienus antoninianus, RIC 280

MPG; vindplaats onzeker

Arcadius aes IV 388—402, cf. CK 566

MPG; gev. bij het Clarissenklooster

44. MILL EN ST. HUBERT

a. Mill

Valentinianus medaillon

— gev. samen met geraamte en wapenrusting, Exc. 69

45. NISTILRODE

a. Vorstenbosch

Augustus denarius 2 v.C.—15 n.C., RIC 350

part. eig.; gev. 1954 bij het verbouwen van een boerderij, BH 7, 1955 p. 42

46. NOORD-BRABANT

schatvondst

Volgens Hermans 1865, 68 is, bij het ontginnen van heidegronden in de provincie een vijftigtal zilveren en gouden Romeinse munten gevonden „als van Otto, Titus, Nerva, Trajanus, Hadrianus en zijne vrouw Sabina, Antoninus Pius en zijne vrouw Faustina, Lucius Verus, Commodus, Severus, Julia Domna, Geta, Antoninus, Armeniacus, Julia moesa, Julia Memmia, Alexander Severus, Maximinus, Gordianus, Philippus, Otacilia, Decius, Gallus, Volusianus, Valerianus, Gallienus, Salonina en Postumus”. Een juiste vindplaats is niet bekend. Waarschijnlijk zijn de munten omstreeks 1848 gevonden.

losse munten

West-Kelten 4 ex.

— katalogus tent. „Romeins Nederland” 1948, 549

Augustus denarius 2 v.C.—14 n.C., RIC 350

MPG; gev. 1837 bij 's-Hertogenbosch op de straatweg tussen de forten Isabella en St. Antonie; bij het ophogen van de weg van elders aangevoerd, Exc. 75

47. NUENEN, GERWEN EN NEDERWETTEN

a. Nederwetten

schatvondst

Volgens Knippenberg, KVK 93, is in 1939 op de zgn. Heibult ten oosten van de Dommel en ten zuiden van Nederwetten in een moerassige omgeving een muntschat van ca 100 Romeinse munten gevonden die in slechte staat verkeerden. Acht ervan bevonden zich in een bekertje, de overige lagen verspreid over een oppervlakte van

3—4 m². Van deze vondst is momenteel één munt in het Provinciaal Museum aanwezig, De verblijfplaats van de andere munten is onbekend.

M. Aurelius sestertius
MPG

48. OIRSCHOT

a. H e d e l

Romeinse munten
RvO volgens Exc. 83

49. OISTERWIJK

Septimius Severus, verder onbekend

Gordianus, verder onbekend

Trebonianus Gallus, verder onbekend

van deze drie munten is de verblijfplaats onbekend; ze zijn gevonden in een meertje tussen Oisterwijk en Moergestel, Exc. 82

50. OOSTERHOUT

a. O o s t e r h o u t

Augustus as 11—2 v.C., RIC 219

part. eig.; gev. in de omgeving van Oosterhout, BH 11, 1959 p. 49

Maximinus I as 235—136, RIC 60

part. eig.; gev. als vorige

51. OSS

Caligula dupondius, portret Augustus, RIC 8

MPG; = Augustus Exc. 75? Dan gev. bij de Osse Meer

Hadrianus aureus 119—122, RIC 91

MPG; Exc. 75

Romeinse munten

— gev. bij de Osse Meer, Exc. 75

52. OUDENBOSCH

a. O u d e n b o s c h

M. Aurelius sestertius 164—165, RIC 901

MPG; Hand. 1933, 31

53. RAVENSTEIN

a. D e m e n

Justinus triens, BMC 11 e.v.

MPG volgens Exc. 74; gev. 1860

b. D e u r s e n

barbaars, Antoninus Pius denarius, geplateerd

MPG; gev. onder Deursen op het Steenwerk, Exc. 74

Septimius Severus denarius, 2 ex.

part. eig.; gev. te Deursen-Dennenburg, geg. KPK; en

MPG volgens Exc. 74

c. D i e d e n

Justinus II triens, Gallische imitatie, cf. Belfort 5192 e.v.

MPG; Hermans 1865, 116

d. H e r p e n

Nero aureus 63—68, RIC 58

MPG; gev. bij het omploegen van een stuk land, Exc. 73

54. RIETHOVEN

a. W a l i k

Augustus aes

part. eig.; gev. ca 1938, BH 7, 1955 p. 124

55. ROOSENDAAL

a. R o o s e n d a a l

Augustus aureus 2 v.C.—14 n.C., RIC 355

— gev. 1883, BNA 1883—4, 114

56. ROSMALEN

a. R o s m a l e n

Antoninus Pius sestertius, portret Faustina I, na 141, BMC 1514

part. eig.; geg. KPK

M. Aurelius sestertius, portret L. Verus, 164—165, RIC 142D

koll. Beekvliet, St. Michielsgestel; gev. 1962 op de Bunders ten noorden van de Bundersesteeg, BH 15, 1963 p. 20

57. RIJSBERGEN

a. T i g g e l t

Vespasianus aes

M. Aurelius sestertius

M. Aurelius aes, portret Lucilla

keizer onbekend, antoninianus derde eeuw, gehalveerd

van alle munten is de verblijfplaats onbekend; ze zijn gevonden in 1842 op een zandakker, Exc. 87, Hermans 1865, 71 en 73

58. SCHAIJK

a. S c h a i j k

Antoninus Pius sestertius, portret Faustina I, na 141, RIC 1102

MPG; Exc. 73

59. ST. MICHIELSGESTEL

a. H a l d e r

Domitianus as

part. eig.; gev. 1962, geg. KPK

b. S t. M i c h i e l s g e s t e l

republiek, Postumius Albinus denarius 79, RRC 746

MPG; cf. Exc. 80 waar geciteerd als Sabina

Tiberius as, portret Agrippa 23—32, RIC 32

part. eig.; gev. 1943—4 in een tuin langs de Schijndelseweg in de hoge rand van het Dommel-dal, BH 7, 1955 p. 42

Domitianus dupondius 92—4, RIC 405

MPG; Exc. 80

c. Z e g e n w e r p

Nerva, verder onbekend

— KVK 72

60. ST. OEDENRODE

schatvondst

Op een akker te Jekschot is in 1942 in het veen een aarden potje met 168 zilveren Romeinse munten gevonden. De vondst is gepu-

bliceerd in de OMROL 25, 1944 en het JMP 47, 1960, waarnaar wordt verwezen voor een gedetailleerde beschrijving; hier worden alleen de aantallen gegeven.

7 AR Septimius Severus; 7 AR Caracalla; 31 AR Elagabalus; 51 AR Severus Alexander; 8 AR Maximinus I; 36 AR Gordianus III, 20 AR Philippus; 5 AR Trajanus Decius; 1 AR Trebonianus Gallus; 1 AR Aemilianus; 1 AR Gallienus. Tot en met Maximinus I bestaat het zilver uit denarii, met uitzondering van twee antoniniani van Elagabalus, in totaal 102, daarna uit antoniniani, in totaal 66.

61. SOMEREN

schatvondst

In 1936 is bij het ontginnen van de hei bij Someren-Heide nabij „Kraaijenstark” een muntschat bestaande uit 42 koperen munten van Augustus tot en met Trajanus opgegraven. De vondst is gepubliceerd in het JMP 44, 1957, waarheen wordt verwezen voor een gedetailleerde beschrijving; hier wordt volstaan met het geven van de aantallen.

Augustus 1 aes, 1 as

Caligula 1 as

Nero 1 sestertius, 3 dupondii, 6 asses

Vespasianus 1 dupondius, 9 asses

Titus 2 asses

Domitianus 2 dupondii, 1 dupondius of as, 11 asses

Nerva 1 dupondius

Trajanus 2 asses

losse munten

enige Romeinse munten

— Handelingen 1925, 69

62. SON EN BREUGEL

a. Son

Trajanus denarius

— gev. 1806—7 in de Dommel, Hermans 1840 I, 22

63. TERHEIJDEN

a. Terheijden

Volgens Hermans 1865, 69 „kwam omtrent het jaar 1780 een landbouwer van deze plaats met een potje, met twaalf goudstukken van Nero en even zoo vele van Vespasianus, dat door hem gevonden was bij het rooijen van een wal met eiken schaarhout". Hermans voegt hieraan toe: „Jammer dat deze schat niet bewaard is". Verder is van deze schatvondst dan ook niets bekend.

64. TILBURG

a. Tilburg

Hadrianus denarius 119—121, RIC 80

part. eig.; gev. 1964 in de goot, herkomst onzeker, geg. KPK

65. UDEN

a. Uden

republiek, Cassius denarius 119—120, RRC 502

RvO; Exc. 78

Domitianus aureus

RvO volgens Exc. 78; gev. 1853; cf. Hermans 1865, 27 die spreekt over Uden in het land van Ravenstein

Romeinse munten

RvO volgens Exc. 78

66. VALKENSWAARD

a. Borkel en Schaft

Nero aureus, RIC 41

part. eig.; gev. ca 1935 bij de Belgische grens, geg. KPK

b. Valkenswaard

keizer onbekend, aes

MPG volgens Exc. 82; gev. in een urn

67. VEGHEL

a. Veghel

Keltische munt, vz. kop in parelrand, kz. paard in parelrand en schrifttekens

– Hermans 1840 I p. 132, KVK 12

republiek, Scribonia denarius, 55 v.C. ?

– Exc. 78

68. VELDHOVEN

Augustus as 23—6 v.C., klop

part. eig.; gev. op de terreinen van Koninghof, BH 12, 1960, p. 137

Trajanus dupondius of as

– gev. 1929 in de overblijfselen van een kleine nederzetting, waarschijnlijk een versterkte wachtpost, bij de weg van Veldhoven naar Steensel, cf. Exc. 84, OMROL 12, 1931 p. 25

Antoninus Pius sestertius

MPG; gev. 1909 bij de steenbakkerij De Heibloom aan de weg van Veldhoven naar Steensel, cf. Exc. 84

Antoninus Pius sestertius, portret Faustina I

MPG; gev. als vorige

Antoninus Pius dupondius of as, portret Faustina I

– gev. 1929 in de wachtpost etc.

M. Aurelius sestertius 166, RIC 931

part. eig.; gev. op de terreinen van Koningshof, BH 12, 1960 p. 137

M. Aurelius dupondius

MPG; gev. 1909 bij de steenbakkerij De Heibloom met de 4 andere ex., maar aan de overzijde van de weg

M. Aurelius sestertius, portret Faustina II

MPG; gev. 1909 bij de steenbakkerij De Heibloom etc.

M. Aurelius dupondius of as, portret Lucilla, RIC 1728

MPG; gev. 1857—8 in de hei ten zuiden van Veldhoven, Exc. 84

Commodus sestertius, RIC 512

MPG; gev. 1909 bij de steenbakkerij De Heibloom etc.

Commodus dupondius of as, portret Crispina

– gev. 1929 in de wachtpost etc.

Philippus I antoninianus 244—247, RIC 28c

MPG; gev. 1857—8 in de hei ten zuiden van Veldhoven, Exc. 84

Trajanus Decius antoninianus, portret Herennia Etruscilla, RIC 58b
MPG; gev. als vorige

keizer onbekend, aes, 2 ex.

– gev. 1929 in de wachtpost etc.

69. VESSEM, WINTELRE EN KNEGSEL

Antoninus Pius sestertius, portret Faustina I, na 141, RIC 1116 e.v.
part. eig.; grafvondst, gev. 1955 in een Romeins graf in een zandafgraving langs
de weg van Steensel naar Kneysel, BH 7, 1955 p. 124

70. VIERLINGSBEEK

a. Groeningen

Romeinse munten

– Exc. 68

b. Maashees

Antoninus Pius aes

MPG volgens Exc. 68; gev. ca 1862 op de Vliegenberg

Septimius Severus denarius, portret Geta, 200—202, RIC 18

MPG; gev. als vorige

keizer onbekend, denarii

– gev. 1840, Hermans 1865, 5

c. Vierlingsbeek

Nero aes, 2 ex.

– gev. 1854 in de akkers van het Makkeveld en het Doevestuk onder Vierlings-
beek, Exc. 68

Domitianus denarius 92—94, RIC 187

MPG; gev. als vorige

Trajanus sestertius

MPG; Exc. 68

keizer onbekend, vele denarii en koperen munten

– gev. in de akkers het Makkeveld en het Doevestuk, Exc. 68

71. VUGHT

schatvondst

In 1962 is aan de westelijke oever van het Halse water in het talud
ten zuiden van de brug in de weg Vught-St. Michielsgestel een

muntschat van ca 4800 Romeinse munten gevonden, lopend van Valerianus I tot Aurelianus. Een voorlopige beschrijving wordt gegeven in De Geuzenpenning 13, 1, 1963 en BH 14, 1962 p. 133—8.

losse munten

a. V u g h t

Domitianus dupondius 87, RIC 349

MPG; Exc. 80

Antoninus Pius sestertius, portret Faustina I, na 141, BMC 1443—4 of 1457

part. eig.; vermengd met de schatvondst Vught waarvan hij naar alle waarschijnlijkheid geen deel uitmaakt, BH 14, 1962 p. 138

Antoninus Pius, verder onbekend

koll. De Bekker, Brab. 8, 1959 p. 234

Commodus sestertius, portret Crispina 192, RIC 665

MPG; gev. 1939 in grond die waarschijnlijk uit de omgeving is aangevoerd

Severus Alexander sestertius

koll. De Bekker; gev. bij Huize Bergen, Brab. 8, 1959 p. 234

72. WAALWIJK

a. W a a l w i j k

keizer onbekend, aureus

— gev. 1819 bij het rooien van aardappelen uit een stuk land aan de zgn. weg De eerste Zeine, Hermans 1865, 49

73. Woudrichem

Constantinus I aes

— gev. ca 1805 aan de Merwede tussen Woudrichem en Sleeuwijk, Exc. 77

Romeinse munten

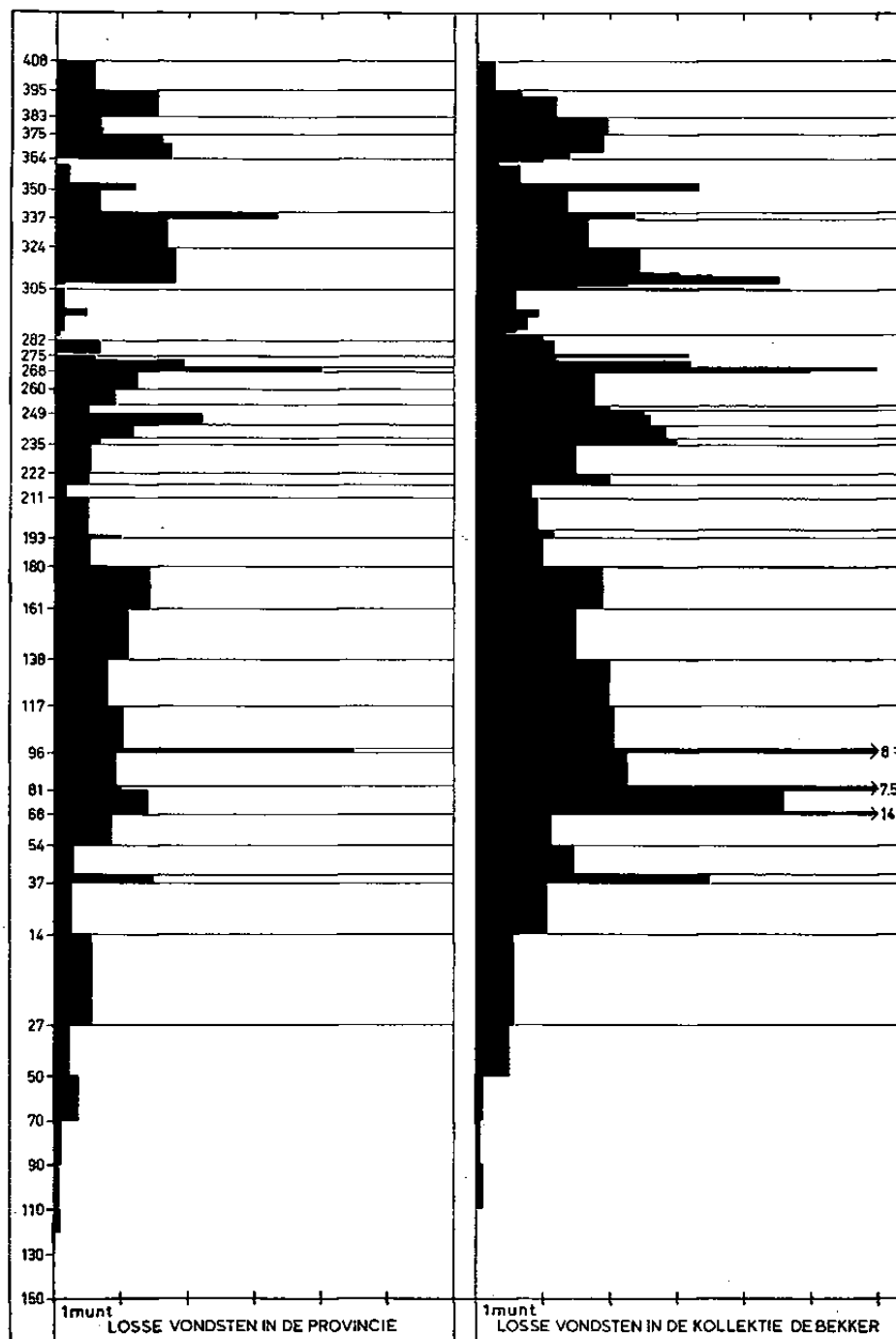
— Exc. 77

74. wouw

a. H e e r l e

Romeinse munten

RvO volgens Exc. 87

Grafische voorstelling van alle los gevonden munten in de provincie Noord-Brabant

KOLLEKTIE F. H. M. DE BEKKER

Memmius	den	103-1	RRC	574	
Albinus-Metellus-Malleolus	"	92-1	"	611	
Titurius Sabinus	"	88	"	698	
Cosidius Nonianus	"	63-2	"	886	geplateerd
Aemilius Scaurus	"				
Plautius Hypsaesus	"	58	"	913	
"	"	48	"	1013	
"	"	47	"	1015	
"	as of dup	45	"	1025	
"	den	44	"	1056	
Marcus Antonius	quin	42	"	1163	
"	den	41.	Ephesus	1181	
M. Antonius-Octavianus	quin	40-39	"	1195	
Cassius-Lentulus Spinther	den	42	"	1304	
"	"	36	"	1334	
Pompeius	"	38	"	1347	
Augustus	"	19-16	RIC	305b	(2 ex)
"	"	18-17	"	255	of 290
"	"	12-11	"	330	
"	"	2 vC-14 nC	"	350b	(2 ex)
"	"	" 17 vC	"	355b	
"	dup	7 vC	"	140	
"	as		"	186, 189	dubbelslag
"	"		"	189, 192	
"	"	10 vC-11 nC	"	220	
"	"	10-3 vC	"	360	vz klok (2 ex),
"	"		"	360	(3 ex)
"	"	11-14	"	370	(2 ex)
"	quadrans		"	358	
"	as August. Agrippa	Nemausus	"	p. 44	(2 ex)
Tiberius	den	16-21	"	3	
"	"	26-37	"	3	
"	"		"	3	barbaars
"	sest		"	28, 42	
"	dup		"	36	(3 ex)
"	as	14-15	"	1, 2	
"	"	22	"	6	(3 ex), 18
"	"	34-6	"	39, 40	(3 ex)
"	"	Drusus	"	26	(2 ex)
"	"	Agrippa	"	32	(5 ex)
Caligula	den		"	10C, 18D, 20B	
"	sest		"	23, 27, 35	
"	dup		"	8	
"	"	Nero en Drusus	"	43	(2 ex)
"	"	Augustus	"	8	
"	as		"	30F 30F	kz klok
"	"	Germanicus	"	44	(2 ex)
Claudius	sest		"	61	vz klok, 61 vz 2 kloppen,
"	"		"	64	vz 2 kloppen, 64
"	"		"	kz klok, 78	of 79 vz klok, 79
"	"		"	79	vz 3 kloppen, 79, 83
"	dup		"	67	
"	"	Antonia	"	82	vz 2 kloppen
"	as		"	66	(4 ex), 66 barbaars,
"	"		"	69	(4 ex)

Nero	den			RIC	45b, 52b
"	sest			"	130, 161, 207, 233
"	dup			"	284 vv doorboord, 286, 290, 305
"	as of dup			"	304
"	as			"	198, 325 vv (2 ex), 329 vv (2 ex)
Burgeroorlog	den			"	20
Galba	"			"	4, 118 ^s
"	sest			"	50
"	as			"	100 (2 ex)
Otho	den			"	12 (2 ex)
Vitellius	"			"	2 ² , 2 ³ , 3 ¹ , 20 ^s , 24 ^s , 26 ⁷
Vespasianus	"			"	10, 37, 80, 86, 89, 109
"	"	Titus	79	"	113, 124
"	"	"	78-9	"	205
"	sest	"	71	"	219 ⁷
"	"	"	72-3	cf	435 ⁷ , 443
"	"	Titus	72	"	436 ¹
"	dup	"	71	"	521, 737
"	"	"	74	"	608, 613
"	"	"	71	"	475, 476
"	as	"	71	cf	554-5 (2 ex), 798
"	"	"	73	cf	753
"	"	"	77-8	"	482, RIC 482 (2 ex), 486, 494 (3 ex), 497 (2 ex), 500 (3 ex), 502
"	"	Titus	73	"	543
"	"	"	77-8	"	758, 786, BMC 851 ⁷
"	"	"	73	"	654
"	"	"	77-8	"	786, BMC 682 vv
"	"	Domitianus	73	"	694A
"	"	"	75	"	709
"	as	"	75	"	—
Titus	den	"	73	"	12 (2 ex), 22a, 24a,
"	"	"	77-8	"	25a
"	sest	"	80	"	86
"	"	"	80-1	"	182
"	"	Augustus	80-1	"	187
"	dup	"	80-1	cf	117
"	"	"	80-1	"	120
"	"	Iulia	80-1	"	180 (2 ex)
"	as	"	80-1	"	122
"	"	Domitianus	80-1	cf	168
"	"	"	80-1	"	170b
Domitianus	den	"	80-1	"	3, 27, 148 of 157
"	sest	"	86	"	313
"	"	"	90-1	"	388 (3 ex)
"	dup	"	90-1	cf	393 (2 ex)
"	"	"	90-1	"	393 (2 ex)
"	"	"	92-4	"	406 (2 ex)
"	as	"	82	"	242a (5 ex), 242b
"	"	"	86	cf	305a vv
"	"	"	87	"	333
"	"	"	90-1	cf	353
"	"	"	90-1	"	395 (3 ex)
"	"	"	90-1	"	397 (8 ex)
"	quadrans	"	90-1	"	309
Nerva	den	"	96	"	16, (2 ex), 25, 31
"	sest	"	96	"	64

Nerva	sest	97	RIC	83, 100
"	as	96	"	51, 53, 76 (2 ex)
"	"	97	"	77 (2 ex), 79-80, 83,
			"	94, 133
Trajanus	den	98-9	"	29
"	"	101-102	"	47
"	"	103-111	"	116, 120, 127, 128, 147,
			"	181, 212, 294
"	"	112-114	"	291
"	"	114-117	"	315, 334, 354
"	sest	103-111	"	549, 551, 560
"	"	114-117	"	663 (2 ex), 667
"	"		"	~ (2 ex)
"	dup		"	barbaars
"	"	98-102	"	385 vv, 411, 428 (3 ex)
"	"	103-111	"	484 (2 ex), 505
"	as		cf	395 (2 ex)
"	"	99-100	"	417 (2 ex)
"	"	101-102	"	434
"	"	103-111	"	515, 569, 584, 942
"	quadr		"	699
Hadrianus	den	119-122	"	76, 101, 112, 133, 138
"	"	125-128	"	159
"	"	134-8	"	234a, 241A, 262a, 299d
"	"		"	411b
"	sest	117	"	543
"	"	119-121	"	586, 594
"	"		cf	587
"	"	125-8	"	631?, 632, 634
"	"	132-4	"	701
"	"	134-8	"	758a, 759, 790, 970
"	"		"	1017, 1036
"	"		"	~ (2 ex)
"	dup		cf	571 (2 ex), RIC 604b
"	"	125-8	"	659?
"	"	134-8	"	974
"	dup of as		"	678, 715, 841
"	as of dup		"	963d
"	as	125-8	"	664, 675
"	"	"	cf	677
"	"	132-4	"	716
Anonieme quadrans		81-138	"	4, 27
Antoninus Pius	den		"	vz 203 kz 34 hybride
"	"		cf	68 hybride
"	"	139	"	411
"	"	145-61	"	127c, 130
"	"	153-4	"	229a
"	"	157-8	"	283
"	"	na 141	"	344, 348a
"	"	M. Aurel.	"	461
"	sest	140-4	"	597, 600, 616, 635
"	"	143-4	"	717b
"	"	145-61	"	770
"	"	147-8	"	840
"	"	151-2	"	886
"	"	153-4	"	916 (2 ex)
"	"	158-9	"	1008
"	"	na 141	"	1125 (2 ex), 1127
"	"	M. Aurel.	BMC	1406
"	"	145	"	1248, 1253

Antoninus Pius	sest	"	157-8	cf	BMC 1344
"	"	Faustina II	145-6	"	1379
"	dup	"	140-4	"	658?
"	"	"	145-61	"	800
"	"	"	"	"	1035?
"	dup of as	Faustina I	na 141	RIC	1169, 1193a
"	as	"	150-1	"	881
"	"	"	"	"	1208d
Hadrianus of Ant. Pius	sest	"	"	"	—
M. Aurelius	den	"	164-5	"	125
"	"	"	166	"	163a
"	"	"	175-6	"	352
"	"	Ant. Pius	"	"	430
"	"	L. Verus	166-7	"	576
"	"	Faustina II	"	"	674, 714a
"	sest	"	161	cf	817
"	"	"	"	"	836
"	"	"	166	"	931
"	"	"	170-1	"	1003
"	"	"	171-2	"	1033, 1034
"	"	"	173-4	"	1096
"	"	"	177	"	1221
"	"	"	178-9	"	1237
"	"	Ant. Pius	179-80	"	1266
"	"	L. Verus	161	"	1284
"	"	"	165-6?	"	922?
"	"	"	"	"	1509
"	"	"	kz st Victoria	"	"
"	"	Commodus	177	cf	1569
"	"	"	178	"	1594
"	"	"	179	"	1599
"	"	Faustina II	"	"	1625?, 1635, 1651 (2 ex),
"	"	"	"	"	1663
"	"	Lucilla	"	"	1779 (3 ex)
"	dup	"	163-4	"	873
"	as	"	160-1	"	1044
"	"	Faustina II	"	"	1647 (2 ex)
"	"	Lucilla	"	"	1781
Commodus	den	"	186-7	"	150a
"	"	"	187-8	"	166a
"	sest	"	"	"	301, cf 301
"	"	"	181	"	308c, 312
"	"	"	183	"	367
"	"	"	"	cf	448
"	"	"	186	"	461 of 491
"	"	"	186-7	"	503
"	"	"	187-8?	cf	513?
"	"	"	"	cf	BMC 584?
"	"	M. Aurelius	"	RIC	658
Albinus	"	"	194-5?	"	55b
Septimius Severus	den	"	"	"	38a, 56a hybride
"	"	"	195-6	"	69
"	"	"	200-1	"	168, 171a
"	"	"	203	"	189b
"	"	"	205	"	196
"	"	"	210	"	239
"	"	Iulia Domna	196-211	"	559, 572
"	sest	"	195	"	690b
Caracalla	den	"	196?	"	4, 5
"	"	"	201	"	54

Caracalla	den	212	RIC 192
"	"	215	" 267 (2 ex)
"	"	Plautilla	" 362
"	as	"	" 581
"	aes	griekse keizermunt kz Victoria	"
Geta	den	200-2	" 13a
"	"	203-8	" 34
"	"	209	" 61
Macrinus	"	217	" 22A
"	"	"	" 78
Elagabalus	"	218	" 19
"	"	"	" 95, 123, 130, 146, 156
"	"	Iulia Soaemias	" 237, 271
Severus Alexander	"	222	" 11
"	"	227	" 70
"	"	228	" 81
"	"	222-8	" 139, 178
"	sest	223	" 404
"	"	226	" 440
"	"	227	" 465 (2 ex)
"	"	222-31	" 563, 591, 618
"	"	231-5	" 628, 642 (2 ex), 645, 648
"	"	Iulia Mamaea	" 676, 679, 694, 699
Maximinus I	den	253	" 1
"	"	235-6	" 13
"	sest	"	" 43, 64, 67
"	"	236-8	" 78, 88, 90
Maximus	"	235-6	" 6
Gordianus III	ant	241-3	" 84, 86
"	"	242-4	" 214-5
"	sest	240	" 286, 294
"	"	241-3	" 298 (2 ex), 300, 311, 331, 332
"	"	243-4	" 331, 336 (2 ex)
"	dup	238-9	" 262
Philippus I	ant	244-7	" 26b, 48b
"	"	"	" 42
"	"	247	" 4
"	"	Otac. Severa	" 116b
"	sest	244-9	" 166a, 171a, 176a
"	"	248	" 157a, 164
Philippus II	ant	247-9	" 230
"	as	246-9	" 268b
Traianus Decius	ant	249-51	" 21b
"	"	250-1	" 39b
"	"	Herennia Etruscilla	" 59b
"	"	Herennius Etruscus	"
"	"	250-1	" 142b
"	sest	249-51	" 117a-b
Trebonianus Gallus	ant	251-3	" 72
"	sest	"	" 114a
Volusianus	ant	"	" 141
"	sest	253	" 244
Valerianus	ant	"	" 1, 6, 12, 13
Gallienus	"	"	" 18, 164, 167, 171a, 179
"	"	"	cf " 193
"	"	"	" 207, 226, 249, 280, 320
"	sest	"	" 387
Valerianus II	ant	255	" 3
Salonina	"	"	" 11, 14, 67

Saloninus	ant	256	RIC 9 (2 ex)
Claudius II	,		" 36, 40, 66, 91, (2ex), 145?, 298
Quintillus	"		" 18
Aurelianus	"		" 60, 64, 128, 140, 366
"	as		" 7
Tacitus	ant		" 63
Florianus	"		" 39
Probus	"		" 36, 104, 348, 616, 643, 701
"	"	cf	" 157
Carus	"		" 75
Carinus	"		" 270
Numerianus	tetradrachme	Alexandrië	Curtis 1951
Postumus	ant	260	RIC 54
"	"		" 67, 75, 76, 80A
Victorinus	"		" 54?, 59, 118
Tetricus I	"		" 56?, 84, 100A, 111 bar- baars, 136F barbaars?
Tetricus II	"		" 271 barbaars
Diocletianus	follis		Coh 85 (2 ex), 345, 423
"	"	cf	" 434
"	ant	285-6	RIC 162
"	"		Coh 32
"	"	voor 295	RIC 28
"	tetradrachme	Alexandrië	Curtis 1997
Maximianus	follis		Coh 142, 510
"	ant	voor 295	RIC 516
Carausius	"		" 682
Allectus	quin		" 55 ^{2c}
Constantius Chlorus	ant		Coh 20
" "	"	kz Conc. Mil.	" —
" "	aes II		" 73
Galerius	follis		" 56, 92, 191
"	ant		RIC 717 (3 ex)
Maximinus II	follis		Coh 40, 58, 124
Maxentius	"		" 5, 22
"	aes III		" 136
Licinius I	follis		" 123, 126, 163 (2 ex)
"	"		Voetter p 21 no 21 (2 ex)
"	ant		Coh 74
"	aes II		" 66
"	aes III		" 112, 114, 146
Licinius II	"		" 20, 51
Constantinus I	ant	307	" 68 doorboord
"	"	Trier	" 250
"	aes III	Rome	" 330, 519
"	"	Trier	" 487
"	"	312-3 Ostia	" 540
"	"	na 314-7	" 536
"	"	Londen cf	Voetter p 156 no 55
"	"	Tarraco	Voetter p 329 no 70
"	"	324-30 Trier	HK 38

Constantinus I	aes III	324-30	Thessalonica	HK 811
"	"	"	Heraclea	" 865 doorboord
"	"	326-30	Constantinopel	" 985-6 (2 ex)
"	"	330-5	Arles	" 352
"	"	"	cf	" 48 of 48a (2 ex)
"	"	355-7	Siscia	" 754
"	"	anoniem 317?	Antiochië	Matt. Rom. C. pl 58, 13
"	"	Claudius 323?	Rome	Voetter 125
"	"	Maximinus 323	Rome	" p 236 no 128
"	"	Helena 324-7	Ticinum	HK 487
"	"	337-41	Trier	cf " 119 HK 128
"	"	Fausta 324-30	"	" 36
"	"	Crispus 320-4	"	Coh 19
"	"	"	Lyon	" 175
"	"	324-6	Sirmium	HK 803
"	"	"	Trier	Coh 44
"	folles	Constantinus II 307	Londen	" 202
"	aes III	" 320-4	Aquileia	" 32
"	"	"	Siscia	" 192
"	"	324-30	Cyzicus	HK 1166
"	"	330-5	Trier	" 49
"	"	"	Arles	" 379
"	"	"	Siscia	" 752
"	"	335-7	Trier	" 88
"	aes IV	"	"	" 88
"	"	"	"	" 93
"	aes III	"	Thessalonica	Coh 40
"	"	"	Londen	" 259
"	aes IV	"	cf HK	374 barbaars
"	aes III	Constantinus II 330-5	Arles	" 380
"	"	"	Thessalonica	" 837
"	aes IV	" 335-7	Trier	" 94
"	aes III	Urbs Roma 330-5	"	" 85
"	"	"	Constantinopel	" 1008
"	"	Constantinopolis	Trier	" 66, 66 of 52
"	"	"	Lyon	" 206
"	"	"	Arles	" 390
"	"	"	Siscia	" 746
"	aes IV	Pop. Rom. 341-6	Constantinopel	" 1067
Constans	"	337-41	Trier	" 133
Constans of Constantinus II	"	337-41	Lyon	cf CK 242-3
Constans	aes III	337-41	Siscia	HK 774
"	"	341-6	Trier	" 140, 149 (2 ex)
"	"	"	Alexandrië	" 1473 of 1475
"	aes II	346-50	Rome	CK 604, 607
"	siliqua	"	Lyon	Coh 341
Constantinus II	aes IV	341-6	Trier	HK 137-7a
"	aes III	"	"	" 145-7
"	aes IV	"	Heraclea	" 958
"	"	"	Constantinopel	" 1064
"	aes III	351-4	Thessalonica	" 1681
"	"	352-4	Rome	CK 630
"	"	355-60	cf	" 262
"	"	"	Arles	" 460
"	"	"	Aquileia	" 936
"	"	"	Constantinopel	" 2051
"	"	"	cf	" 25 barbaars (2 ex)
"	"	"	cf	" barbaars?

Constantius II en Gallus	aes III	350-1	Nicomedia	CK 2310
Constantius II en Gallus	aes II	351-4	Siscia	„ 1214-5
„	aes III	352-4	Rome	„ 663
Julianus	aes I	361-3	Lyon	„ 268
„	„	„	Arles	„ 468 barbaars
Magnentius	aes II	350-1	Trier	„ 53, 55
„	„	„	Lyon?	„ 209
„	„	351-3	Trier	„ 60
„	aes I	„	„	„ 62
„	aes II	„	Arles	„ 439-40
Decentius	aes III	351-3?	„	„ 61?
„	aes II	351-3	Arles	„ 449
Jovianus	aes III	363-4	Rome	„ 696
Valentinianus I	„	367-75	Arles	„ 500
„	„	„	Aquileia	„ 1017, 1028
„	„	„	Heraclea	„ 1939
Valens	„	364-7	Aquileia	„ 976, 997
„	„	„	Siscia	„ 1272
„	„	365-75	Trier?	cf „ 82 ev
„	„	367-75	Lyon	„ 303, 315
„	„	„	Arles	„ 499, 526 (2 ex), 528
„	„	„	Rome	„ 713
„	„	„	Aquileia	„ 1015
„	„	„	Siscia	„ 1348
„	„	375-8	Rome	„ 736
Gratianus	„	367-75	Lyon	„ 337
„	„	„	Arles	„ 529 (4 ex)
„	aes II	378-83	Lyon	„ 376
„	„	„	Arles	„ 548
„	aes IV	„	„	„ 552
Valentinianus II	„	383-92	Constantinopel	„ 2183
Theodosius I	aes III	383-7	Aquileia	„ 1085
„	aes II	383-92	Cyzicus	„ 2565
„	aes IV	388-95	„	cf „ 797 ev
„	aes II	393-5	Antiochië	„ 2787
„	aes III	402-8	Rome	„ 818, 825
Arcadius	„	383-92	Cyzicus	„ 2566
„	„	„	Antiochië	„ 2758
„	aes II	393-5	„	cf „ 2196
Magnus Maximus	„	383-7	Trier	„ 154 (2 ex)
„	„	„	Arles	„ 553
Honorius	aes III	393-5	Antiochië	„ 2790
„	„	408-23	Rome, Serdica	„
„	aes IV	na 388	of Aquileia	cf „ 1114
„	„	4e eeuw?	kz-Victoria	„ —
„	„	„	„	„ —
Vandalen, Huneric 4	nummia	477-84	„	BMC, VOL p 7 no 12
„	aes IV	5e eeuw	„	„ p 26
„	Oost-Gothen	„	„	no 68 ev
„	aes IV	5e-6e eeuw	„	„
Oost-Gothen	„ - Baduila	549-52	„	„
„	aes ?	„	„	„
koperen schijfje, incusum, met portret Trajanus		4, 51 gm		

OVERZICHT VAN DE LOS GEVONDEN MUNTEN *

Keltisch	AE: 27b, 46 (4), 67a
Republiek	AR: 12b, 18, 20a, 33 (2), 39a (4), 59a, 65a, 67a, B (14); AE: B (1)
Augustus	AV: 55a; AR: 13a, 17 (2), 20a, 43b, 45a, 46, B (7); AE: 4a, 12a, 17 (3), 33 (5), 50a, 54a, 68, B (16); AR/AE: 37a
Germanicus	AE: 20a
Augustus/Tiberius	AR/AE: 20a
Tiberius	AR: 16, 39a, B (3); AE: 30a, 33, 59a, B (22)
Caligula	AR: 27b, B (3); AE: 17 (3), 36b, 51, B (11)
Claudius	AV: 22b; AE: 17, 33, B (19); AR/AE: 37a
Nero	AV: 16, 53d, 66a; AR: B (2); AE: 18a (3), 39b, 41 (2), 70c (2), B (14); AR/AE: 37a
Burgeroorlog	AR: B (1)
Galba	AR: B (2); AE: B (3)
Otho	AR: B (2)
Vitellius	AR: B (6)
Vespasianus	AR: 17 (2), B (10); AE: 4a (3), 11, 27b (2), 33, 39b, 41, 57a, B (36); AR/AE: 4a, 12b
Titus	AR: B (5); AE: 4a, 6, B (10)
Domitianus	AV: 65a, AR: 17, 39a (2), 70c, B (3); AE: 1, 4a, 8c, 15a, 17, 39a, 59ab (2), 71a, B (31)
Nerva	AR: 27b, B (4); AE: 4a, 13a, 14a, 17, 22a, 33, 41, B (13); AR/AE: 59c
Trajanus	AR: 17 (2), 27, 27a, 39a, 41, 42a, 62a, B (14); AE: 13a, 17 (2), 18 (2), 36b, 39b, 68, 70c, B (27); AR/AE: 4a, 36c
Hadrianus	AV: 33, 51; AR: 17, 22a, 27, 64a, B (11); AE: 4a, 17, 18 (2), 27b, 33, 39a, 2), 39b (2), B (29)
Domitianus-Hadrianus	AE: B (2)
Antoninus Pius	AR: 17 (2), 34, 39b, 53b, B (10); AE: 1, 4a, 17, 20a, 27b, 29a, 36a, 39a (2), 39b, 56a, 58a, 68 (4), 69, 70b, 71a (2), B (26)
Hadrianus-Ant. Pius	AE: B (1)
M. Aurelius	AR: 17, 21a, 39a, B (7); AE: 4a, 13a (2), 17, 27b, 39a (4), 43ab (2), 52a, 56a, 57a (2), 68 (3), B (30)
Ant. Pius-M. Aurelius	AR: 17; AE: 22a, 34; AR/AE: 12b
Commodus	AR: B (2); AE: 4a, 27b, 39b, 68 (2), 71a, B (11); AR/AE: 11
Pertinax	AR: 27b
Albinus	AE: B (1)
Septimius Severus	AR: 17, 21a, 39a, B (7); AE: 4a, 13a (2), 17, 27b, 39a (4), AR/AE: 49
Caracalla	AR: 8b, B (7); AE: B (2)
Geta	AR: B (3)
Julia Domna	AR: 27b
Macrinus	AR: B (2)

* De cijfers verwijzen naar de gemeenten en plaatsen in de lijst van muntvondsten, B naar de lijst van de kolektie De Bekker. De antoninianus wordt tot het eind onder het zilver gerekend. De aantallen staan tussen haakjes.

Elagabalus	AR: 1, 34, B (8); AR/AE: 20a
Severus Alexander	AR: 17 (2), 27b, 34, 39b, B (5); AE: 71a, B (16); AR/AE: 4a
Maximinus	AR: 27b, B (2); AE: 50a, B (7)
Gordianus	AR: 17, 38a (2); AR/AE: 49
Gordianus III	AR: 17, 19, B (3); AE: 27b, B (12)
Philippus I-II	AR: 17 (5), 27b (2), 31a, 38a, 68, B (6); AE: B (6); AR/AE: 4a
Trajanus Decius	AR: 68, B (4); AE: B (1)
Trebonianus Gallus	AR: B (1); AE: B (1); AR/AE: 49
Volusianus	AR: B (1); AE: B (1)
Valerianus	AR: 17 (2), 27b, B (5)
Gallienus	AR: 17 (4), 27b (2), 43b, B (16); AE: B (1)
Postumus	AR: 2a, 17 (3), 27b, 39a, 40a, B (5)
Claudius II	AR: 8b, 17 (2), 27b, 39ab (2), B (7)
Quintillus	AR: B (1)
Victorinus	AR: 2a, 17, B (3)
Aurelianus	AR: 4a, 27b, 39b, B (5); AE: B (1)
Tetricus I	AV: 14, AR: 17 (2), 27b, B (5)
Tetricus II	AR: B (1)
Tacitus	AR: B (1)
Florianus	AR: B (1)
Probus	AR: 4a, B (7)
Carus	AR: B (1)
Carinus	AR: B (1)
Numerianus	AR: B (1)
Diocletianus	AR: B (4); AE: 17, B (5)
Maximianus Herculus	AR: 27b, B (1); AE: 17 (2), B (2)
Carausius	AR: B (1)
Alectus	AR: 4a, B (1)
Constantius Chlorus	AR: B (2); AE: B (1)
Galerius	AR: B (3); AE: B (3)
Maximinus II	AE: 32, B (3)
Maxentius	AE: B (3)
Licinius I-II	AR: B (1); AE: 5, 17, B (12)
Constantinus I	AR: B (2); AE: 4a (4), 5, 8b, 15a, 17 (21), 27b (4), 30a (2), 39a (2), 39b (2), 73, B (51)
Constantinus I	AE: 4 (2), 17 (10)
Constantinus II	AV: 26; AE: 3, 17 (3), 39a (3)
Constans/Constantinus II	AE: B (1)
Constans	AR: B (1); AE: 17 (5), 24, B (7)
Constans/Constantius II	AE: 17
Constantius II	AE: 17, 27b (2), 33, B (13)
Constantius II/Gallus	AE: B (3)
Julianus	AE: B (2)
Magnentius	AE: 17, 31a, B (6)
Decentius	AE: B (2)
periode 351—353	AE: 17
Jovianus	AE: B (1)

Valentinianus I	AV: 4; AR: 17; AE: 4a (2), 17 (4), B (4)
periode 364—371	AE: 17
Valens	AE: 17, B (14)
Gratianus	AE: 4, 10, 17, B (8)
Valentinianus II	AE: B (1)
Theodosius	AR: 39b; AE: 10, 17 (3), 39a, B (6)
Magnus Maximus	AE: B (3)
Arcadius	AV: 13a; AE: 17, 43b, B (3)
periode 383—395	AE: 17
Honorius	AE: B (2)
4e eeuw	AE: B (2)
periode na 388	AE: 39a (11)
periode na 388	AE B (1)
Vandalen/Oost-Gothen	AE: B (5)

LIJST VAN VINDPLAATSEN

- 1 Aa, rivier de
Aarle, zie gem. Aarle-Rixtel
- 2 Aarle-Rixtel
a Aarle
- 3 Achel (België)
Alem, zie gem. Maasdriel
- 4 Alphen en Riel
a Alphen. b Kwalburg
- 5 Altena, land van
- 6 Andel
- 7 Bakel en Milheeze
a Bakel
- 8 Beers
a Beers. b Gassel. c Groot-Linden
- 9 Beerze, rivier de
- 10 Berghem
- 11 Berlicum
Beugen, zie gem. Boxmeer
- 12 Bladel en Netersel
a Bladel, b Netersel
Borkel en Schaft, zie gem.
Valkenswaard
- 13 Boxmeer
a Beugen, b Boxmeer
- 14 Boxtel
a Heult
- 15 Breda
a Breda
- 16 Budel
Casteren, zie gem. Hoogeloon c.a.
Cuyk, beneden land van, zie gem.
Cuyk en St. Agatha
- 17 Cuyk en St. Agatha
a Cuyk, b Klein(?) -Linden, c Vianen, d beneden land van Cuyk
Demen, zie gem. Ravenstein
- 18 Deurne
a Vlieden
Deursen, zie gem. Ravenstein
Dieden, zie gem. Ravenstein
- 19 Eethen
- 20 Eindhoven
a Eindhoven
Empel, zie gem. Empel en Meerwijk
- 21 Empel en Meerwijk
a Empel
- 22 Engelen
a Engelen. b Maas bij Engelen
- 23 Erp
- 24 Esch
Escharen, zie gem. Grave
Gassel, zie gem. Beers
- 25 Gilze en Rijen
a Rijen
- 26 Goirle
- 27 Grave
a Escharen, b Grave, c Velp
- 28 's-Gravenmoer
Groeningen, zie gem. Vierlingsbeek
Groot-Linden, zie gem. Beers
Halder, zie gem. St. Michielsgestel
Hapert, zie gem. Hoogeloon c.a.
Haren, zie gem. Megen c.a.
- 29 Hedel
a Hedel
Hedel, zie gem. Hedel en gem.
Oirschot
Hedikhuizen, zie gem. Heusden
- 30 Heerewaarden
a Maas bij Heerewaarden
Heerle, zie gem. Wouw
- 31 Heeswijk
a Heeswijk
- 32 Helmond
a Helmond
Herpen, zie gem. Ravenstein
- 33 's-Hertogenbosch
a 's-Hertogenbosch, b Orthen
Heult, zie gem. Boxtel
- 34 Heusden
a Hedikhuizen, b Heusden
- 35 Hooge en Lage Mierde
a Lage Mierde
- 36 Hoogeloon, Hapert en Casteren
a Casteren, b Hapert, c Hoogeloon
Kwalburg, zie gem. Alphen en Riel
Lage Mierde, zie gem. Hooge en Lage Mierde
- 37 Leende
a Leende, b Strijp
- 38 Lieshout
a Lieshout
Linden, Klein?, zie gem. Cuyk en St. Agatha
- 39 Lith
a Luyksgestel
- 40 Maas
Maas bij Engelen, zie gem. Engelen
Maas bij Heerewaarden, zie gem. Heerewaarden
Maas bij Lith, zie gem. Lith
Maas bij Maren, zie gem. Lith
- 41 Maasdriel
a Alem
Maashees, zie gem. Vierlingsbeek
- 42 Megen, Haren en Macharen
a Haren, b Megen
- 43 Mill en St. Hubert
a Mill
Nederwetten, zie gem. Nuenen c.a.
Netersel, zie gem. Bladel en Netersel
- 44 Nistelrode
a Vorstenbosch
- 45 Noord-Brabant

- 47 Nuenen, Gerwen en Nederwetten
a Nederwetten
- 48 Oirschot
a Hedel
- 49 Oisterwijk
- 50 Oosterhout
a Oosterhout
Orthem, zie gem. 's-Hertogenbosch
- 51 Oss
- 52 Oudenbosch
a Oudenbosch
- 53 Ravenstein
a Demen, b Deursen, c Dieden,
d Herpen
- 54 Riethoven
a Walik
- 55 Roosendaal
a Roosendaal
- 56 Rosmalen
a Rosmalen
Rijen, zie gem. Gilze en Rijen
- 57 Rijsbergen
a Tiggelt
- 58 Schayk
a Schayk
- 59 St. Michielsgestel
a Halder, b St. Michielsgestel,
c Zegenwerp
- 60 St. Oedenrode
- 61 Someren
- 62 Son en Breugel
a Son
Strijp, zie gem. Leende
- 63 Terheyden
a Terheyden
Tiggelt, zie gem. Rijsbergen
- 64 Tilburg
a Tilburg
- 65 Uden
a Uden
- 66 Valkenswaard
a Borkel en Schaft, b Valkenswaard
- 67 Veghel
a Veghel
- 68 Veldhoven
Velp, zie gem. Grave
- 69 Vessem, Wintelre en Knegsel
Vianen, zie gem. Cuyk en
St. Agatha
- 70 Vierlingsbeek
a Groeningen, b Maashees, c Vier-
lingsbeek
Vlierden, zie gem. Deurne
Vorstenbosch, zie gem. Nistelrode
- 71 Vught
a Vught
- 72 Waalwijk
a Waalwijk
Walik, zie gem. Riethoven
- 73 Woudrichem
- 74 Wouw
a Heerle
Zegenwerp, zie gem. St. Michiels-
gestel